

พระภิรมย์	ทหารไม่ใช่หรือ
ชุ่นเบং	ก็เขากลายซ้อมด้วยกันกับเสือป่า ไม่อัศจรรย์อะไร
พระภิรมย์	พ่อใหญ่ นั่นทหารกองไหน ทำไมแต่งตัวผิดกับพ่อใหญ่เล่า คุสีเสือก์ไม่เป็นเทา เครื่องอัน ๆ ก็ผิดกัน
ชุ่นเบং	ทหารกองนั่นเขาถังทดลงเครื่องแต่งตัวแบบใหม่กระมัง (เสียงปืนยิงเป็นต้นหลายครั้งเหมือนยิงตามลำดับหนึ่ง)
/นายชุ่นเบংแสดงอาการดูถูกเสือป่าและทหารว่าเป็นของเล่น/	
สวิง	ดูผิดสังเกตนัก ผมต้องไปดูให้ได้ความ (วิงออกไปทางด้านหลัง)
พระภิรมย์	ขอบกลจริง ๆ นี่อะไรกัน
ชุ่นเบং	ไม่มีอะไรมอกจากซ้อมรบตามเคย เชื่อผมเฉพาะ
พระภิรมย์	ก็แกะมาดูหน่อยไม่ได้หรือ (นายชุ่นเบংไปที่หน้าต่าง) ดูสิลันเห็นไม่เหมือนซ้อมรบครั้งก่อน ๆ เลย (เสียงปืนอย่างยิงตามลำพังตั้งแต่เริ่มไปเสียงมากบ้างน้อยบ้างเป็นพัก ๆ แม่เย็น แม่อุ่น แม่น้ำ น้ำใส น้ำขาว พากันออกมานางประดู่ด้านซ้าย)
แม้ม	คุณจะ นี่อะไรกัน
พระภิรมย์	อย่าตกใจ เขาซ้อมรบกันตามเคยอย่างทุกปี ๆ
แม้ม	ซ้อมอะไรดูมันเห็นจริงเห็นจังนัก เห็นหามกันไปก็มี
พระภิรมย์	เขาราทำเจ็บสำหรับฝึกหัดหม้อ
	(เสียงนกหวีดเปียราเสียงปืนหยุดยิง)
ชุ่นเบং	(อยู่ที่หน้าต่าง) คุณพระขอรับ พวกรสือป่ายกเข้ามานในบ้านคุณแล้ว พ่อสวิงกับพ่อสวัสดิ์นำเข้ามา
พระภิรมย์	เอ๊ะ นี่อย่างไรกัน
ชุ่นเบং	เราได้นอกกล่าวแล้วนานะขอรับ ไม่ฟัง (นายสวิงกับนายสวัสดิ์วิ่งขึ้นมาทางเฉลียง นำเสือป่าขึ้นมา เสือป่าแต่งเครื่องสวยงาม มีหลวงมณีเป็นผู้ควบคุม กับหลวงมนูก์ม้าด้วย)
สวิง	เข้ามาในนี้ดีกว่าคุณหลวง (พาเสือป่าเข้ามาเสือป่าไปยืนที่หน้าต่างบ้านเครื่อมยิง)
พระภิรมย์	พ่อใหญ่ พ่อไม่พอใจอย่างยิ่งที่เจ้าไปนำเสือป่าเข้ามานุกรุกในบ้านพ่อ เช่นนี้

สวิง	พุทธิ์ คุณพ่อนี่เป็นบ้าหรือย่างไร จนเกิดรบกันแล้วยังมัวพูดอยู่ได้ (ทุก ๆ คน ในห้องนั่นพากันตกตะลึง) คุณแม่ คุณพี่ หลบเข้าไปหน่อย เดอะขอรับ ให้ไกล ๆ หน้าต่างไว้เป็นคนดี (พวกผู้หญิงหลบไปทางข้างซ้าย นายสาวัยไปแอบอยู่ในหมู่ผู้หญิง)
หลวงมณี	นายอิน อย่าร่าไร ต้อนพากแกมา (นายอินขึ้นมาที่เฉลียง ท่านผู้บังคับกองไปไทยเสียเล่า
นายอิน	ถูกปืนเมื่อสักครู่นี้เอง
หลวงมณี	เป็นอย่างไรบ้าง
นายอิน	ตามขุนรัตน์ดูจะดีกว่า (เรียก) ท่านขุนเรว ๆ หน่อยมานี่สิอย่าร่าไร คุณหลวงมณี ให้หาย (ขุนรัตน์แพทย์ขึ้นมาที่เฉลียง กำนับหลวงมณี)
หลวงมณี	เจ้าคุณเป็นอย่างไร แพลัดกรรช์หรือ
ขุนรัตน์	ถึงแก่กรรมเสียแล้วเดี๋ยวนี้เอง
หลวงมณี	ตายจริง ตายจริง คุณหลวงมนู ผมต้องทำหน้าที่ผู้บังคับกองต่อไปแล้ว คุณต้องเป็นผู้บังคับหมวดแทนผมต่อไป (หลวงมนูคำนับ) นายอิน หมวดที่ 2 ไปรักษา ทางริมรัชชายป่า ถ้าหนักหนาเก็งเข้าไปอยู่ในตึกหลังโน่น ยืดไว้จนกว่าจะสั่งให้ถอย (นายอินทรงคำนับแล้ววิ่งไป) คุณหลวงมนู หมวดของคุณรักษาตีกใหญ่นี้ ส่งคนขึ้นไป บนชั้นบนบ้านยังจากหน้าต่าง คงณัดดี คุณขึ้นไปกำกับชั้นบน ผมจะอยู่ชั้นล่าง (หลวงมนูคำนับแล้วพาไป) ท่านขุนจะตั้งที่พยาบาลที่ไหน
ขุนรัตน์	ผมไม่ทราบว่าห้องไหนจะเหมาะสม
พระภิรมย์	ห้องข้างนี้กว้างขวางดี เชิญทางนี้ (พาขุนรัตน์แพทย์ไปทางซ้าย)
/เมื่อถึงเวลาคับขันความมีหว่าใจเป็นนัดของพระภิรมย์ยกแสดงชัดเจนขึ้น/	
อุไร	คุณแม่ค่ะ เราไปช่วยพยาบาลคนเจ็บจะดีกระมัง
ແຢັ້ມ	จริงหล่อน เราจะรับรากับเขาก็ไม่ได้ เราควรจะรับใช้ในทางที่พอทำได้ แม่เนี้ยเล่าอย่างไร
/แสดงหน้าที่ของผู้หญิงที่พึงมีต่อส่วนรวม ช่องรัชกาลที่ 6 มิได้ทรงละเลยหรือดูถูกความสามารถ/	
เนี้ย	ดิฉันขอตัวเสียที่ ดิฉันเห็นเลือดไม่ได้ เป็นลมทุกที (ແຢັ້ມกับอุไรแล้วเนี้ย คุ้ยกิริยาอย่างดูถูกแล้วพากันออกไปทางซ้าย)
/แสดงลักษณะผู้หญิงที่ขาดความรับผิดชอบ เป็นการเบรี่ยนเทียบกับผู้หญิงประเภทที่อุไรและແຢັ້ມเป็นตัวแทน/	

พระภิรมย์	(กลับออกมาทางซ้าย แล้วพูดกับหลวงมณี) อย่างไร คุณหลวงดูสงบนิ่งแล้ว
หลวงมณี	สงบอย่างนี้แหล่ขอรับ ผมไม่ครับช้อน นำกลัวข้าศึกจะรอให้กองหนูนาแล้ว จึงจะยกเข้าตีเราเป็นแน่ ถ้าฝ่ายเรามีได้กองหนูนาบ้างเห็นจะเต็มที่ทำอย่างไร จะหาใครไปป้องกันข่าวที่กองทัพร้าวได้
สวิง	ผมจะไปเองขอรับ
หลวงมณี	แก่หรือ ก็ได้ ฉันจะเขียนใบแจ้งเหตุให้แก่อีกไป (ลงนั้นเขียนใบแจ้งเหตุ)
พระภิรมย์	พ่อใหญ่ นี่นั่นเท่ากับวิงไปหาความตายเที่ยวนา
สวิง	ผมทราบแล้ว คนเราเกิดมาต้องตายครั้งหนึ่ง ผมไม่วิตกอะไร ผมไม่ใช่ถูกผู้หลั่ງ และผมก็ไม่ใช่ไทยเก็ง (แลดูนายชุ่นเบ่ง ชุ่นเบ่งโทรศัพต์ไม่ตอบว่าอะไร) ผมได้ทำผิดแล้วต้องคิดแก้ตัว ยังตายเก็บยิ่งดีจะได้ไม่ต้องอาญาในการที่เป็นผู้หนีตายพ้อ (ชุ่นเบ่งก่ออยู่ๆ เลี้ยงออกไปทางหลัง)
/แสดงความฉลาดเอาตัวรอดของนายชุ่นเบ่ง/	
หลวงมณี	นายสวิง แก่มีจักรยานหรือ
สวิง	ไม่มีขอรับ เอาม้าไปไม่ได้หรือ
หลวงมณี	ขึ้นมาจะสูงแลเห็นถนนนัก สู้จักรยานไม่ได้
/ม้าและจักรยานเป็นพาหนะที่ใช้ทางบกอีกสองชนิดที่ปรากฏอยู่ในบทละครเรื่องนี้/	
สวัสดี	จักรยานของผมมีขอรับ
สวิง	ดีเดียว ขอรับให้พี่ที่เดอะ ออยู่หิน
สวัสดี	พิงอยู่ที่บันได
หลวงมณี	(พับและผนกใบแจ้งเหตุ) นี่นายสวิง (ส่งหนังสือให้) รับไปให้เร็วที่สุดที่จะไปได้
สวิง	ขอรับ ไปเดี๋ยวนี้ (คำนับ แล้ววิ่งออกไปทางหลัง)
หลวงมณี	คุณพระขอรับ ผมไม่คิดเลยว่านายสวิงจะกลับตัวได้ถึงเพียงนี้ ผมสำกัญว่าคนขี้ลากเหลือเก็กไป การที่ทำคราวนี้เป็นการของคนกล้าควรได้นำหน้าจริง (เสียงปืนยิงนัดหนึ่ง) เอ็งอะไรกัน (วิงไปที่หน้าต่าง)
นายหมู่เอกทพ	นายสวิงเห็นจะถูกปืนเสียแล้ว ยิงตอบหรือขอรับ
/ที่ใช้ตัวหนาคือภาษาต่างสมัย ปัจจุบันใช้ว่าอย่างไร/	
หลวงมณี	ข้าก่อน แกเห็นข้าศึกหรือ

นายเทพ หลวงมณี	ไม่เห็น ถ้าเช่นนั้นจะยิงเดาไปอย่างไรได้ อ้อ นั่นพากเราออกไปช่วยนายสวิงเด้อ (พูดออกไปนอกหน้าต่าง) ว่ากระไนนะ หา อะไนนะ - ก็หามเข้ามาในนี่สิ (พูดกับสวัสดิ์) "ไปตามบุนรัตน์มาที่ (สวัสดิ์ไปทางซ้าย) คุณพระทำใจดี ๆ ไว้เคอะขอรับ (เสือป่า 2 คน หามนายสวิงเข้ามา หลวงมณีชี้ให้วางลง พอบุนรัตน์แพทย์ออกมากจากทางซ้ายกับนายสวัสดิ์)
/การพูดกับคนนอกจาก เพิ่มบรรยายภาพของเรื่องให้ดูกว้างจากเฉพาะการแสดงในละคร ดูสมจริง ยิ่งขึ้น/	
หลวงมณี	ท่านบุนครุจูที (บุนรัตน์แพทย์ตรวจนายสวิงครู่หนึ่ง ระหว่างนี้แม่นัยกับแม่อุไร ออก มาจากทางขวาเย็นตะลึงอยู่บุนรัตน์ตรวจแล้วลูกขี้นียนก้มศีรษะ) ไม่มีหวังหรือท่านบุน
พระภิรมย์ บุนรัตน์	หมุดลมหายใจเสียแล้ว (แม่เย้มกับอุไรคุกเข่าลงร้องให้ที่ศพ พระภิรมย์เย็นตะลึงอยู่ เสือป่าเปิด หมวด ฝ่ายแม่นัยเป็นลม นายสาวຍเข้าประคงไว้ ฝ่ายหลวงมณีก้มลง คืนในตัวผู้ตาย เพื่อหาใบเจ়ে়เหตุ ไม่พบครู่หนึ่งแล้วจึงพนอยู่ในกระเปาเสื้อ หลวงมณีหันมาดูอยู่ครู่หนึ่ง)
หลวงมณี บุนรัตน์	ท่านบุน พนแพโลอยู่ที่ไหน ขอผมตรวจอีกที (พูดกับแม่นัย) ประทานโทยครับ ถ้าคุณอย่าดูจะดีกว่า เชิญคุณเข้าไปในเรือนเสียก่อน จะดีกว่ากระมังขอรับ
หลวงมณี แม้ม	ก็จะให้ฉันทิ้งศพลูกพันไว้ที่นี่แหละหรือ (หลวงมณีแลดูตาอุไร อุไรเข้าใจ จังค์อย ๆ จูงมารดาไปจากห้องบุนรัตน์แพทย์จึงลงมือตรวจสอบต่อไป) อย่างไรท่านบุน
หลวงมณี บุนรัตน์	ชอบกลขอรับ แพลงทางข้างหน้าหาไม่พบ (พลิกศพ) อ้าว ไฟล์มานี้แพลง อยู่ข้างหลังนี่แน่ ขอรับ
หลวงมณี	เอ๊ะ อัศจรรย์จริงถ้านั้น - อือเป็นไปไม่ได้ ไม่ได้จริง ๆ แต่เวลาอี๊ ไม่ใช่เวลาที่จะໄต่สวนอะไร (สั่งเสือป่าหามศพนา) ช่วยกันหามศพ ไปไว้ที่อันคุณพระจะโปรดให้ไปไว้ที่ไหน
พระภิรมย์	ไปไว้ในห้องนอนของขาองก์แล้วกัน โปรดคำณัมทางนี้ (นำผู้หาม ศพจะออกไปทางซ้าย พ่อผ่านไปถึงแม่นัย แม่นัยทำเซประหนึ่งว่าวิชชีบัน)

เนี้ย (เสียงอ่อน) อุ้ยคุณกะ คุณกะ ดิฉันลงจะจับเสียแล้ว (ทำเช่นไประบ่า)
พระกิรนย์ (โกรธ) อีนีก็จำเพาะจะมาสำอยเวลา呢่ะลูกเต้าขาตายช่างใจชั่วรวมกับ
ยักษ์ กับมารหลักไป (ผลักเนี้ยไปเสียทางหนึ่งแล้วนำศพเข้าไปทางประตู
ซ้าย)

/จำนวนเปรียบเทียบช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น/

หลวงมณี	(พูดกับขุนรัตน์) ท่านขุนมียาลงกีให้แม่คนนั้นเขากินหน่อยสิ
เนี้ย	ขอบพระเดชพระคุณ ดิฉันไม่ต้องกินยาของคุณยิ่งตายเสียก็ยิ่งดี ดิฉัน ไม่ใช่คนถักสำคัญอะไร เป็นแต่อีเมียน้อยคนหนึ่งเท่านั้น (สะบัดหน้า หันไปพูดจากชูบชิงกับนายสาวຍต่อไป)
หลวงมณี	(ตั้งท่าเหมือนจะคอย เด็กกลับใจ หันไปพูดกับขุนรัตน์) ท่านขุนกลับไป ห้องพยาบาลได้ (ขุนรัตน์ออกไปทางซ้ายแล้ว หลวงมณียืนมองที่หน้าต่าง ต่อไปครู่หนึ่ง แล้วจึงบ่นต่อไป) นี่จะให้กรีไปดีเล่า
สวัสดี	คุณหลวง ขอรับ
หลวงมณี	อะ ไรพ่อสวัสดี
สวัสดี	ผມไปป่อง ขอรับ
หลวงมณี	แกหรือ (สันหว)
สวัสดี	นี่คุณหลวงไม่ไว้ใจผມหรือขอรับ
หลวงมณี	(ตอบให้สวัสดี) ไม่ใช่เช่นนั้นแต่แกยังอายุน้อบນัก อันตรายมีอยู่ แกกี แลเห็นแก่ตัวแล้วไม่ใช่หรือ
สวัสดี	เห็นแล้วขอรับ แต่ผມถึงจะอยู่ทางนี้ก็ทำประโยชน์อะไรไม่ได้ เพราะ ผມไม่มีเป็นจะช่วยคุณยิ่งต่อสู้เข้าศึกได้ แต่แรงผມมีพอที่จะถือหันสื่อได ให้ผມไปดีกว่าที่จะถอนพลดรบไป
หลวงมณี	แกเป็นเด็กกล้ามาก ใจลูกเสือแท้ที่เดียว แต่ฉันจำเป็นต้องรอบอกคุณพ่อ ก่อน
สวัสดี	การบนจะรอจะรึ่งให้กรีเมื่อไรขอรับ ถ้าจะให้ผມไปก็ให้ไปเดี่ยวนี้ดีกว่า ที่ใช้ตัวหน้าคือจำนวนภาษาต่างสมัย ปัจจุบันใช้ว่าอย่างไร/

หลวงณี	(อ็องอยู่ครุหนึ่งแล้วปืนหนังสือให้) เจ้าอาไปสี (นายสวัสดิ์คำนับรับหนังสือ แล้วตั้งท่าจะไป แต่หลวงณีโบกมือห้ามไว้) ช้าก่อน ฉันต้องจัดการ ป้องกันไว้ให้เป็นอย่างเดียวกันอีก นายแพทย์แกนนำพลไปด้วยอีก 3 คน เดินตรวจทางไปจนถึงประตูรั้วโน่นมองๆ ดูตามพุ่มไม้ด้วย เห็นคราท่าทาง น่าสงสัยเรียกตัวมา ถ้าขัดขืนยิงเสีย เข้าใจไหม
นายแพทย์	เข้าใจ
หลวงณี	ไปเรียกคนที่เฉลียงไปด้วย แล้วก็ถ้าไปถึงประตูรั้วแล้วเห็นทางปลดปอร์ง ก็ทำสัญญาณให้ฉันเข้าใจนะ
นายแพทย์	ขอรับ
หลวงณี	ไปได้
หลวงณี	(นายแพทย์วิ่งออกไปทางหลัง หลวงณีไปยืนมองที่หน้าต่างสักครู่ใหญ่ๆ แล้วจึงหันมาทางสวัสดิ์)
หลวงณี	แกไปได้แล้ว ขอจับมือที่ ไปปลดปอร์งนะ (จับมือกับสวัสดิ์ สวัสดิ์คำนับแล้ววิ่งไปทางเฉลียง ฝ่ายแม่น้ำยังกับนายสาวัย พยักเพิดกันครุ่นหนึ่งก្នុងมือกันจะออกไปทางด้านหลังบ้าน) ช้าก่อน ไปไม่ได้
เนย	ทำไป
หลวงณี	เพราะฉันไม่ใช่ไป
เนย	คุณมีอำนาจอะไร
หลวงณี	มือญี่ปุ่นนี้อย่างหนึ่งที่ปืนอีกอย่างหนึ่ง
/แสดงนิสัยเด็ดขาดของหลวงณี ที่ใช้ตัวนาคือข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมที่ใช้ในสมัยนั้น/	
เนย	อะไรคุณจะบังอาจทำกับฉันอย่างนั้นเที่ยวหรือ
หลวงณี	ถ้าหล่อนไม่บังอาจขัดขืนคำสั่งฉันก่อน ฉันก็ไม่ทำอะไรหล่อน ขอให้ หล่อนเข้าใจว่าเวลาเนี้ยอำนาจอยู่ในมือฉันเต็มที่ (นายหมูออกเทพที่รับใช้ไปนั่งกลับเข้ามา)
หลวงณี	อย่างไร นายสวัสดิ์ไปแล้วหรือ
นายแพทย์	ไปแล้ว เรียบร้อยดี
หลวงณี	ได้เห็นครับเปลกปลอมบ้างหรือเปล่า
นายแพทย์	ไม่เห็น

หลวงมณี	เห็นข้าศึกใหม่
นายเทพ	เห็นอยู่ดิน ๆ ที่ชายไม้โน่น
หลวงมณี	ดีแล้ว เข้าประจำที่ตามเดิม (นายเทพไปประจำที่หน้าต่างตามเดิม เนี้ย กับนายสายจะไปทางซ้าย หลวงมณีจึงพุดกับนี้ย) ถ้าจะเพียงเข้าไป ในเรือนได้ แต่ถ้าจะลงทางบันไดหลังไม้ได้ เพราะพื้นสั่งyanหลังไว้แล้ว ห้ามเป็นอันขาดไม่ให้กรีบขึ้ลงทางนั้น (เนี้ยกับสายไม่ตอบว่ากระไร พากันไปทางขวาเงียบกันอยู่ครู่หนึ่งแล้ว หลวงมนูเข้ามาทางซ้ายพระภิรมย์ ตามมาด้วย)
หลวงมนู	คุณหลวงขอรับ ผนดูอยู่ชั้นบน เห็นข้าศึกยกเดินผ่านไปทางตะวันตก เนียงใต้ น่ากลัวจะคิดทำอันตรายสะพาน
หลวงมณี	ไม่ได้การ ถ้าทำลายสะพานได้แล้วจะร้ายมาก จะตัดทางเดินสะควร สำหรับกองทหารเสียทางหนึ่งที่เดียว พวกราต้องรีบไปป้องกันสะพานไว้ ทางนี้ไม่มีนาบ้ำหือ
หลวงมนู	มีขอรับ แต่ดูไม่มาก
หลวงมณี	ถ้าเช่นนั้นทิ้งไว้ที่นี่หมู่เดียวก็พอ โปรดเป่านกหวีดประชุมที่ (หลวงมนู ออกไปที่เฉลียง เป่านกหวีดสัญญาณประชุม เสียงคนคึกคักวิงมา เสียง นายอินสั่งหยุดแล้วตัวนายอินจึงเข้าไปในห้องพร้อมด้วยหลวงมนู)
หลวงมณี	พวกราจะต้องรีบไปป้องกันสะพาน เพื่อไม่ให้ข้าศึกทำลายได้ นายหมู่ เอกเทพอยู่คุณพล รักษาที่นี่หมู่หนึ่ง คอยระวังอย่าให้ข้าศึกตีหลัง คอย ทำเสียงอะไวก็แล้วกัน ให้ข้าศึกนึกกว่า พวกรามากจะได้มัวมองอยู่ ทางนี้เข้าใจไหม
นายเทพ	เข้าใจ จะให้ผู้คงอยู่ในที่ดินนี้หืออย่างไร
หลวงมณี	อยู่ที่นี่สัก 10 คนก็พอ นอกนั้นไปเข้าอยู่ในตึกหลังริมถนน จะได้เห็น ทางสามแยก ฉันจะจัดให้หมู่อื่นไปอยู่ ถ้าเห็นยังไงไปสมทบกัน เข้าใจไหม
นายเทพ	เข้าใจ (หลวงมณี หลวงมนู นายอินพากันไปทางหลัง เสียงบอกเสื่อน้ำ ให้เบกอา yü หน้าเดิน เงียนอยู่สักครู่ใหญ่ ๆ แล้วจึงได้ยินเสียงปืนยิง ข้างนอกเป็นอย่างยิงตามลำพัง นายเทพสั่งให้ปิดประตูหลังแล้วเตรียมยิง อีกครู่หนึ่งนายเทพจึงสั่งให้ยิงตามลำพัง เสื่อป่าต่างกันต่างยิง พระภิรมย์ เข้ามายากทางซ้าย มาซะเง้อดูอยู่)

นายเทพ	คุณพระระวังหน่อย (ทันใดนั้นพลเสือป่าคนหนึ่งร้องโวย ทิ้งปืนและเอามือขวางกุนเขนห้าม) คุณพระขอรับโปรดเรียกบุนรัตน์สักที (พระภิรมย์ไปเรียกบุนรัตน์แพทย์อกมา บุนรัตน์แพทย์ให้เสือป่าผู้ถูกยิงถลอกแขนเสื้อจีนแล้วจัดการเอาผ้าพันไว้แล้วผู้เจ็บก็จับปืนขึ้นยิงไปใหม่อีกครู่หนึ่งอีกคนหนึ่งก็ล้ม บุนรัตน์เข้าไปดูซึ่งหัวอกแล้วก็ช่วยกันกันพระภิรมย์หานเข้าไปทางซ้าย แล้วพระภิรมย์กลับอกมาดูอยู่อีกข้างในห้องหยุดยิงเสียงปืนข้างนอกได้ยินอยู่ห่าง ๆ)
นายเทพ	ไม่ได้การ ข้าศึกเห็นจะคิดไปเข้าข้างประดูหลัง ผนดองไปต่อสู้ทางโน้น คุณพระอยู่ทางนี้โปรดจัดการลงปลอกนประดูหน้าต่างเสียให้มิดชิดจะดี (พุดกันเสือป่า) มาไปด้วยกันเถอะ (พานเสือป่าไปทางขวา)
พระภิรมย์	เขย อ้ายสี มาเน (อ้ายสีอกมา) มาช่วยกันลงกลอนประดูหน้าต่างให้แน่น (ไปที่หน้าต่างจะลงกลอน) เอื้ะ อ้ายพวกข้าศึกเห็นจะเล่นระฆาแล้ว จะล่อพวกเสือป่าวิ่งหนีอย่างเท่านั้นเอง (มองเห็นปืนที่เสือป่าคนเจ็บทิ้งไว้) ภูเกิดมาเป็นลูกผู้ชาย เอกกับมันสักตั้งเดียว (จับปืนเลึงสักครู่หนึ่งแล้วก็ยิง อ้ายสีกระซิบปีกและโดยเดือนแสดงกริยาดีใจ) อ้ายสี ภูเงานอนได้คนหนึ่งว่า (ยิงอีก) คนหนึ่ง เขยเอ็งไปขอลูกปืนที่คนเจ็บเขา มาอีก (อ้ายสีไปแล้วพระภิรมย์ก็กลอยจ้องต่อไปเพื่อจะยิงอีก นายชุ่นเบ่งเข้ามายังทางซ้าย)
/ใช้คำพูดและการของตัวละครช่วยในเหตุการณ์ที่ไม่สามารถจัดแสดงบนเวทีได้/	
ชุ่นเบ่ง	(ไปประจำด้วยพระภิรมย์จากหน้าต่าง) คุณพระ พุทธโธ อะไรทำเป็นบ้าไปได้ภูหมายนานาประเทศห้านักไม่ให้พลเรือนเกี่ยวข้องในการสังเวย /นายชุ่นเบ่งแสดงความคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม เอาตัวรอడตลอดเวลา/
พระภิรมย์	อย่ามาเห่าเรื่องกฎหมายด้วยอะไรของมึงหน่อยเลย ภูรำคាយหนัก (คงดูทางหน้าต่าง)
/สำนวนภาษาต่างสมัย ปัจจุบันใช้ว่าอย่างไร/	
ชุ่นเบ่ง	ผนรักคุณพระจึงเตือน การที่พลเรือนจะเกี่ยวข้องในการรบ ถ้าเขางับໄได้ละก็ไม่มีมาตรการตัดที่ยวะขอรับ เขาหาเป็นผู้ร้ายอย่างฉกรรจ์ฐานผ่าคนตายโดยเจตนา

พระภิรมย์	ช่างกูเคนะ ถึงกูดายกีชีวิตกูเอง (อ้ายสีເອກະສຸນເຂົ້າມາ) ເອດີທີ່ເຄີຍວ ສ່າງນານີ່ (ຮັບກະສຸນໄປບຽນຈຸ)
/ຮັກາລທີ່ 6 ກຽນແຕ່ເຫັນວ່າແມ່ແຕ່ອ້າຍສື - ດັນຮັບໃຊ້ກີສາມາຮຽນຮັບໃຊ້ປະເທດຫາຕິໄດ້ ກຽນ ເຫັນຄວາມສໍາຄັນຂອງຄນໄທຢູ່ທຸກງານະ/	
ຫຼຸ່ມເນັ້ນ	ກີ້ຮູນາລດ່ອຮູນາລເບາວິວາທກນ ຄຸນພຣະຈະພລອຍເຈັບຮັອນດ້ວຍທຳໄນ
พระภิรมຍ໌	ຊຸວະ ກົມນັນມາໆມ່ນເໜ່ງຫາຕິກູນີ່ວະ ແລ້ວກີ້ລູກກີ້ຕາຍໄປທັ້ງຄນ ແລ້ວຈະວ່າກູນີ່ນີ້ ຂໍອຄວາມເຈັບຮັອນອຍ່າງໄຮ (ຍກປື້ນຈິ້ນເລີ່ງ)
ຫຼຸ່ມເນັ້ນ	(ຈັບນີ້ອໄວ້) ຄຸນພຣະ ພມຂອທີ່
พระภิรมຍ໌	(ໂກຮົງ) ເຊີຍ ອ້າຍນີ້ອຍ່າງໄຣນີ່ວະ ອ້າຍສີຈິກຫັວ້ອ້າຍເຈັກນີ້ໄປໄຫ້ພັນກູ້ທີ່ ແລ້ວ ໄສຫວັນນີ້ໄປນອກນ້ຳນັກ (ອ້າຍສີຕຽງເຂົ້າໄປຈັບນີ້ອ້າຍຫຼຸ່ມເນັ້ນ ແຕ່ໜ້າຫຼຸ່ມເນັ້ນ ໄນໄຫ້ຈັບ ເດັນກະທຶນທຶນໄປທາງໜ້າຍ ປະກິບມີຍິ່ງອອກໄປທາງໜ້າຕ່າງ ເປັນຄັ້ງເປັນຄຽວານານ ທ່າງ ຍັງຄັ້ງທີ່ໄດ້ຍືນເສີຍຍິ່ງກັນນາກ້າງຫລັງໄກລ ທ່າງ ໜ່າຍແລ້ວເສີຍເຂົ້າຈັບພຣະກິບມີຍິ່ງເຮືອຍໄປຈົນທຫາຮ້າສຶກສອງຫຼືອສາມຄນ ເຂົ້າມາທາງໜ້າຍເຂົ້າຈັບພຣະກິບມີຍິ່ງໄດ້ແລ້ວແບ່ງປັນໄປຈາກນີ້ອ ປະກິບມີຍິ່ນ ຕະລິນອູ່ຫຼຸ່ມເນັ້ນທ່າງທຫາຮ້າສຶກຄູ່ຫຼຸ່ນີ້ ຮ້ອຍຕົກທ່ານີ້ຢືນອູ່ຕ່າງ ໜ້າ ຕ່າງຄນຕ່າງຈົ່ອງກັນ)

ປົດນ່ານ

/ໃນສມັຍນັ້ນ ຕີ່ນ ໄນຖືວ່າເປັນຄຳທີ່ຄ່ອນຫ້າງຈະໄໝສຸກາພອຍ່າງໃນບັງຈຸບັນ/
/ການບຽນຫາຍາກາສໃຫ້ຄຶກຄັກຍິ່ງຈິ້ນ/

ฉาก : อ่ายเดิม แต่เครื่องแต่งขับเขี้ยวนไปบ้าง คือ โต๊ะเล็กตั้งริมหน้าต่างข้างขวา ใช้เป็นโต๊ะเขียนหนังสือ โต๊ะกลางลากค่อนไปทางขวา มีแผนที่วางบนนั้น กับมีเตียงผ้าใบอันหนึ่ง ตั้งริมฝาข้างขวา

เมื่อเปิดม่าน ผู้บังคับการทหารศัตรูนอนอยู่บนเตียงผ้าใบ เครื่องสำนักของเขานั้นได้ดูด霞 วนไว้ที่หลังเก้าอี้ตัวหนึ่ง เกือกซี่ม้าถอดความอยู่หน้าเตียง มีทหารยกปืนยืนอยู่ที่ประตูหลัง ที่เคลิง เปิดม่านแล้ว สักครู่หนึ่งปลดกรรมทหารศัตรูจึงเดินเข้ามาทางประตูด้านซ้าย /ปัจจุบันโดยทั่วไปมากไม่ใช่คำที่ใช้ตัวหนา/

ปลัดกรม ท่านจะโปรดได้ส่วนพวงไทยหรือยัง /สังเกตคำพูดของทหารฝ่ายศัตรูจะเห็นว่าใช้ถ้อยคำสำนวนต่างกับตัวละครฝ่ายไทยเพื่อให้ความรู้สึกว่าเป็นคนต่างชาติ/

ผู้บังคับการ เอาสิ พาตัวเข้ามา
ปลัดกรม ใครก่อน
ผู้บังคับการ เอาตาแก่กับอ้ายบ่าวเรียนมา ก่อน
(ปลัดกรมออกไป แล้วพาระภิรมย์กับอ้ายสีเข้ามาทางซ้าย มีทหารคุมมาสองคน ผู้บังคับการถูกขึ้นไปนั่งที่เก้าอี้ริมโต๊ะเขียนหนังสือ ปลัดกรมนั่งที่ริมโต๊ะวางแผนที่จัดทำให้การไปพลาง)

/สำนวนภาษาต่างสมัย ปัจจุบันใช้ว่าอย่างไร/

ผู้บังคับการ (ถามอ้ายสี) นี่ແน เอ็งเข้าใจหรือเปล่าว่าเอ็งทำผิด
อ้ายสี พันเข้าใจตรงกันข้าม พันเข้าใจว่าพันทำถูก
ผู้บังคับการ เอ็งจะทำถูกอย่างไร เอ็งทำร้ายทหารของข้าไม่ใช่หรือ
อ้ายสี จ้าไปทำอะไรที่ไหน ยังไม่ได้ทำอะไรเลย
ผู้บังคับการ ก็เอ็งถือลูกปืนอยู่หรือเปล่า
อ้ายสี ถือ
ผู้บังคับการ ก็นั่นอย่างไรเล่า ยังจะไนมีความผิดอีกหรือ
อوية ก็ลูกปืนเปล่า ๆ ไนมีตัวปืนด้วย จะยิงยะอะไรให้ได้ หรือแกจะหาว่าพันเอาลูกปืนช่วงพวงแกedly

/แทรกบทเล่นสำนวนเพื่อให้บรรยายกาศของเรื่องไม่เครียดจนเกินไป/

ผู้บังคับการ เอ็งไม่ต้องเล่นสำนวน เอ็งถือลูกปืนไว้ทำไน
อ้ายสี พันอยากถือสนั่นก็จะถือ แกไนใช่นายพัน

ผู้บังคับการ	เอ็งถือลูกปืนไว้ให้นายเอ็งจริงไหม
อ้ายสี	จริงน่าซีแก
ผู้บังคับการ	แล้วเอ็งยังจะยืนยันอยู่อีกหรือว่าไม่มีความผิด
อ้ายสี	ฉันไม่เห็นเป็นความผิดอะไร ฉันจะเก็บเอาปลอกลูกปืนไปเลี่ยมตะพดเล่นน้ำง ไม่ได้เจ็บหรือ
ผู้บังคับการ	เลี่ยมตะพดอะไรยังมีลูกตะกั่วอยู่ด้วย
อ้ายสี	ตะกั่วนะหรือ ฉันเก็บไว้ให้พากของแก เพราะเห็นใช้ออกบุ่งไป กลัวจะหมดเสีย ฉันจึงหาไว้ให้
ผู้บังคับการ	อ้ายนี่พูดวนโนโหจริง ๆ พังไม่ได้เลย
อ้ายสี	ฉันก็ฟังແກ พฤษภาคมไม่ได้เลย หมั่นไส้เหลือเกิน
ผู้บังคับการ	เขียนนี่ແນ ข้าจะพูดให้ฟัง ในเวลานี้ชาติต่อชาติเขารบกัน พวกรหารของข้าไม่อยากที่จะทำร้ายราชภูมิเมืองไทยเลย แต่ถ้าพลเมืองคนไหนทำผิด ขึ้นทำร้ายต่อทหารของข้า ข้าก็ต้องเอาโทษ
อ้ายสี	เข้าใจไหมแล้วก็อย่างไรเล่า
ผู้บังคับการ	ก็ตัวเอ็งทำผิด ฐานเป็นผู้ช่วยพระภิรมย์ทำร้ายพวกรของข้า เพราะฉะนั้นไทยเอ็งผิด ข้าจะเอาไปยิงเสียก็ได้
อ้ายสี	ก็แน่ล่ะสิ หรือถึงฉันไม่มีผิดແกະເຈາໄປຍິງເສີຍກີ່ໄດ້ອັກເໜືອນກັນ ເພຣະແກມີກຳລັງຈະທໍາອະໄຮ ຈີ່ໄດ້
ผู้บังคับการ	นี่ແນ เอ็งอยากรอดตายไหม
อ้ายสี	กີ່ແນສີ เป็นธรรมดາ
ผู้บังคับการ	ตีลະ ດ້າເຊັ່ນນັ້ນບອກข້າທີ່หรือ ວ່າກຳລັງເສື່ອປ້າທີ່ຮັກຍາສະພານອູ້ໂນ່ນີ້ເຫັ້ໄຣ
อ้ายสี	ຊຸວະເຮືອງຂະໄຣຈະໄປບອກແກພຶກແຮ່ອ້າຍໝອນນີ້ (ໄກຣົ) อ้ายນີ້ໄມ່ກຳລັວຕາຍຫຼື
ผู้บังคับการ	ກີ່ໄມ່ກຳລັວນ່ວຍວ່າ ກລັວກຸມືນຸດຫວ່ານີ້ໄປເສີຍແລ້ວຫຼື ແກໄມ່ຕ້ອງດູກຸກນີ້ໄກຍນ່ວ່າ
อ้ายสี	ອ້າຍນີ້ພູດວຸດດີຈິງ
ผู้บังคับการ	ກີ່ໄກຮວດຕື່ກ່ອນລະພ່ອເອີຍ ແກນະສີອ້າຍຕ້ວອສູຮຍັກ໌ ຈະມາກິນຕັ້ນຄົນໄກຍຫຼື ຖຸໄມ່ກຳລັວເລຍທໍາອະໄຮກີ່ທຳສີ ຍິງເສີຍເດືຍນີ້ກີ່ເອາສີ ຖຸໄມ່ຕ້ອງກຳລັວມີນີ້ເລຍໃຫ້ຕາຍໂທງສີ
อ้ายสี	/ໃຊ້ສໍາພັນເປົ້າຫຼັງນີ້ໃຫ້ຕັດເຈັນຂຶ້ນ/

ผู้บังคับการ อ้ายสี	พูดกันอ้ายนี่เปลืองปาก เอาตัวมันไป อีกประเดี่ยว Ying เสียพร้อมกับนายมัน เออสิ เออสิ ยิงเดี่ยววันนี้ก็เออสิวะ อ้ายอสุรยักษ์ (ทหารลากตัวอ้ายสีออกไป) (ตามพระภิรมย์) นี่ແນ່ แกรູ້ໄຫມວ່າແກນະໄດ້ทำຜິດແບນຫຮຽມເນື່ອມຄາງ ສັງຄຣາມຍ່າງຮ້າຍຄາຈ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ฉันไม่มีเข้าใจ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	แต่ต้องพยายามเข้าใจหน่อย ทำไมแกรູ້ຍິງທຫາຮອງฉัน
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ເພຣະເປັນຂ້າສຶກ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ແກໄນ້ວຸ້ຫວີວ່າແກນະໄມ້ມີໜ້າທີ່ອະໄວທີ່ຈະຍິງ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ฉັນເຂົ້າໃຈວ່າฉັນມີໜ້າທີ່ຍິງພວກນາຍເທົ່າກັນກັນຄົນອື່ນ ๆ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ເພຣະເຫດູ້ໄດ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ເພຣະພວກຂອງນາຍບຸກຮູກເຂົ້ານາໃນເມືອງໄທ ຈັນເປັນຄົນໄທຍົກນ໌ນີ້ ຈັນມີໜ້າທີ່ຕ່ອສູ້ສັດຖະກຳຂອງชาຕີໄທ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ແກເປັນທຫາຮເຮືອ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ເປົລ້າ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ເປັນເສື່ອປໍາຫວີວ່າ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ໄມ້ໄດ້ເປັນ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ດ້າເຊັ່ນນັ້ນແກຈະມີໜ້າທີ່ຕ່ອສູ້ກັບພວກລັນໄດ້ຍ່າງໄຣ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ຈັນໄດ້ບ້ອກນາຍແລ້ວ ຈັນມີໜ້າທີ່ຕ່ອສູ້ເພຣະເປັນຄົນໄທ ຈັນຍິງພວກນາຍ ເພື່ອປ້ອງກັນບ້ານເມືອງຂອງຈັນຕາມໜ້າທີ່ຜູ້ຂາຍຂາວໄທ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ເມື່ອແກປະກາດນາຈະມີໜ້າທີ່ເປັນຜູ້ປ້ອງກັນชาຕີແກ ທຳໄນ້ແກໄນ້ເຂົ້າເປັນທຫາ ເພຣະເນື່ອມີພຣະຮາບບຸ້ນຍຸດືອັກນໍ້າທີ່ກັບພວກນາຍ ຈັນຮັບຮາກພລເຮືອນອູ່ແລ້ວ ແລ້ວຍ່າງໄຣ ๆ ກີດ້ອຍຸ່ນັ້ນກີ່ນາກເກີນທີ່ຈະເປັນທຫາໄດ້ແລ້ວ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ດ້າເຊັ່ນນັ້ນທຳໄນ້ແກໄນ້ເປັນເສື່ອປໍາ
ผู้บังคับการ พระภิรมย์	ກີເພຣະຈັນເປັນນໍາ ໄນວຸ້ຫວີສຶກຄຸນປະໂໄຍ້ນໍ້ອງເສື່ອປໍາຈົນເກີດສົງຄຣາມໃໝ່ ແລ້ວຈັນຈຶ່ງແລ້ວເຫັນປະໂໄຍ້
ผู้บังคับการ	ເມື່ອແກໄນ້ໄດ້ເປັນທຫາຮແລະໄມ້ໄດ້ເປັນເສື່ອປໍາທັງສອງຍ່າງເຫັນນັ້ນຕ້ອງແປລວ່າ ແກໄດ້ສະລະອຳນາຈອັນຂອບຫຮຽມຂອງແກທີ່ຈະຮນ ເພຣະຈະນັ້ນແກໄນ້ມີອຳນາຈ ອັນຂອບຫຮຽມ ພ້ອມໜ້າທີ່ຈະຍິງພວກລັນເລີຍ

พระภิรมย์	ทำไม่ ฉันเป็นคนไทยหนึ่งเหมือนกัน จะไม่มีอำนาจอันชอบธรรม ที่จะต่อสู้ศัตรุแห่งชาติไทยหรือ ฉันไม่มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะป้องกันบ้านเมืองของผู้คนหรือ
ผู้บังคับการ	คนอย่างแก่ไม่มีอำนาจอันชอบธรรมแม้แต่จะป้องกันชาติของแก่ แก่เท่ากับไม่ใช่คน แก่เหมือนปศุสัตว์ตัวหนึ่งเท่านั้น /ใช้สำนวนเปรียบเทียบช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น/
พระภิรมย์	(กรีฑามาก) เอื้องนายนี้ ทำไมต้องดูถูกฉันอย่างนี้
ผู้บังคับการ	เพราะแก่มีโอกาสแล้วที่จะทำตนให้เป็นผู้มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะป้องกันชาติได้ แต่แก่ไม่ถือเอาโอกาสนั้น ถึงแก่ไม่มีโอกาสสรับราชการเป็นพหุการ แก่ก็ควรจะเข้าเป็นเสือป่าได้ นี่หารแก่ไม่ได้เป็น เสือป่าแก่ไม่ได้เป็น แก่ละทิ้งโอกาสหมดแล้วดังนี้ แก่ก็ควรจะเว้นจากการจับอาวุชช์ ขึ้นรับ นี่เกบังอาจจับอาวุชช์ขึ้นรับโดยไม่มีอำนาจอันชอบธรรมเช่นนี้ ฉันไม่เห็นว่าแก่จะมีทางแก้ตัว ให้ฟันความผิดไปได้อย่างไร
พระภิรมย์	ข้อความที่นายกล่าวมานั้นฉันยอมรับว่าเป็นความจริงอยู่มาก ฉันเป็นคนที่มีความคิดสันพระเรื่องแก่ตัวเกินไป แต่เมื่อฉันพยายามเสียแล้วจะทำอย่างไรได้ ส่วนข้อที่นายว่าฉันไม่มีหน้าที่จะต่อสู้พวกของนายนั้น ฉันยังรู้สึกอยู่ในใจว่าฉันไม่ได้ทำความผิดในข้อนี้ เพราะฉันเห็นว่าฉันเหมือนพวกเจ้าของบ้านที่ถูกโจรมาปล้น การที่ฉันจะต่อสู้โจรที่ปล้นบ้าน ฉันไม่รู้สึกเป็นความผิดอันใด
/เหตุการณ์ที่ผ่านมาทำให้พระภิรมย์และทิฐิ นึกถึงการครัว ไม่ควรได้	
ผู้บังคับการ	แก่จะเปรียบพวกฉันกับโจรไม่ถูก เพราะฉันมาโดยเปิดเผยตามแบบธรรมเนียมการสังคม แก่เองนั้นแหล่ประพฤติเหมือนผู้ชายที่ลอบฆ่าคนโดยเจตนา ตามกฎหมายแก่ไม่ควรได้รับความกรุณาอย่างหนึ่งอย่างใดเลย
พระภิรมย์	ก็แล้วอย่างไรเด้อ
/ปัจจุบันเรามักไม่ใช้สำนวนเช่นนี้ในภาษาพูดจึงฟังดูขัดหูและผลอยให้รู้สึกไปว่าเป็นบทละครที่พัฒนามาย/	
ผู้บังคับการ	ถ้าฉันจะให้เอาตัวแก่ไปยิงเสียทันทีก็ได้ ไม่มีปัญหาอะไร

พระภิรมย์	ก็ต้องปีนเช่นนั้นอยู่่อง เพราะฉันอยู่ในเงื่อนมี่อนายแล้วเหมือนลูกนก จะบีบเสียก็ตายเท่านั้น
ผู้บังคับการ	แกเข้าใจเช่นนั้นก็ได้แล้ว แต่นี่เนี่ยฉันจะบอกอะไรให้ ฉันเป็นศัตรูก็จริง แต่ฉันก็มีใจกรุณาได้เหมือนกัน เพราะฉันนี้ฉันจะให้อcasการอดตายได้ทางหนึ่ง แต่แกต้องให้อะไรฉันเพื่อแลกชีวิตของแก
พระภิรมย์	ฉันจะมีอะไรให้นายได้ ฉันไม่ใช่มหาเศรษฐีทรัพย์ฝังไว้ที่ไหน มีก็เต็พอกินเท่านั้น ส่วนของในบ้านนี้ก็เท่ากันเป็นของนายหมดแล้วพวกของนายคืน เสียอุกกระจัดกระจาบหัวบ้านแล้ว ตั้งแต่ห้องนอนถึงครัวไฟ
ผู้บังคับการ	ก็ไม่เห็นสู้เป็นประโยชน์อะไรหนักหนา ในครัวไฟของแกก็มีแต่อหารที่พวกแกกินได้, แต่พวกฉันแม้ได้กลิ่นก็เห็นรากแตก เช่นป่าแนวเป็นต้น
/ครัวไฟ สำนวนภาษาชาต่างประเทศ ปลาเน่า-พุดผิดจากคนไทยเพื่อให้เห็นความแตกต่าง/	
พระภิรมย์	ก็พวกฉันกินอย่างนั้น กะปีปลาร้าที่นายเรียกว่าปลาเน่านั้นมันเป็นอาหารสำคัญของพวกฉัน ฉันก็หาไว้อย่างนั้น ถ้าฉันรู้ถ่วงหน้าว่านายจะมาฉันจะได้หางของชนิดที่นายกินได้เตรียมไว้ให้พร้อม
ผู้บังคับการ	แล้วบางที่จะรอยสารหมู่ไว้พร้อมในของกินนั้นด้วยกระมัง (หัวเราะ) แกนี่เป็นตาแก่ที่ออกจะช่างพูดอยู่บ้าง ฉันก็ไม่ครอ่ร้ายกิยแกเสียดอกเจ้าไว้ฟังแกคุยกะลันก็จะสนุกดี แต่นี่เนี่ยพูดธุระกันต่อไปเถอะ ที่ฉันต้องการแลกเปลี่ยนกับชีวิตแกก็อความรู้บ้างอย่าง
พระภิรมย์	ความรู้นายคงมีมากกว่าฉันอยู่แล้วเป็นแน่ ฉันจะมีอะไรไปแสดงให้แก'นายได้
ผู้บังคับการ	มีการบางอย่างที่แกอาจจะรู้ได้ก็ว่าฉัน เช่นข่าวคราวอันเกี่ยวค้ายเรื่อง กองทหารหรือเสือป่าเป็นต้น
พระภิรมย์	นายก็รู้อยู่่องแล้ว ว่าฉันไม่ได้เป็นทั้งเสือป่าทั้งทหาร จะให้ฉันรู้เรื่องทหารเรื่องเสือป่าได้อย่างไร
ผู้บังคับการ	ถ้ารู้ได้บ้างจะดี
พระภิรมย์	จริงสินาย แต่ถ้าฉันไม่รู้จริง ๆ จะทำย่างไร
ผู้บังคับการ	ถ้าเข่นนั้นเป็นอันจนใจอยู่่อง แต่ฉันจะเลือกตามแต่ข้อที่แกควรจะรู้ได้
พระภิรมย์	ฉันเห็นว่าถ้าจะตามดูก็จะเสียเวลาเปล่า เพราะฉันไม่รู้อะไรเลย

ผู้บังคับการ คงต้องรู้บ้าง เป็นต้นว่า ทหารที่ยกมาช่วยกรมที่อยู่มีบูรณ์นี้ จะมาทางไหนได้บ้าง
พระภิรมย์ มีทาง ๆ ไหนเข้าก็คงมาทางนั้น
ผู้บังคับการ จริงของแก แต่แกเคไม่ถูกบังเบยหรือว่าจะมาทางใด
พระภิรมย์ ฉันไม่ใช่เม่อพพ จะรู้ได้อย่างไร
ผู้บังคับการ แกไม่เคยดูเขาซ่อนรบบ้างหรือ
พระภิรมย์ เคย
ผู้บังคับการ ก็เมื่อซ่อนรบเขาเดินทางไหน
พระภิรมย์ เดินตามทางเกวียน.
 /ข้อมูลด้านyanพาหนะอีกชนิดหนึ่ง/

ผู้บังคับการ	ทางเกวียนไหน
พระภิรมย์	ทางเกวียนที่เกวียนเดิน
ผู้บังคับการ	รู้เด้อ แต่ทางไหน
พระภิรมย์	ก็แล้วแต่นายทหารเข้าจะเลือก
ผู้บังคับการ	เออ ก็เข้าเลือกทางไหนเด้อ
พระภิรมย์	บางทีก็ทางโน้น บางทีก็ทางนี้
ผู้บังคับการ	เอี๊ะ แกนี่พุดด้วยคำบากจริง
พระภิรมย์	นายก็เหมือนกัน นั้นพุดกับนายรู้สึกลำบาก
ผู้บังคับการ	เอาอะเรื่องกองทหารแกจะว่าไม่รู้ก็ตามที่ แต่เรื่องเสือป่าแกคงจะรู้มากกว่ากระมัง
พระภิรมย์	เปล่า คงเหลวเท่ากันอีกนั่นแหละ
ผู้บังคับการ	นี่แปลว่าแกไม่ยอมตอบอย่างนั้นหรือ
พระภิรมย์	นายจะแปลอย่างไรก็ตามใจนายสิ
ผู้บังคับการ	หือ นี่แกเห็นจะไม่รักชีวิตดองกระมัง
พระภิรมย์	พุทธิชี ชีวิตใครจะไม่รัก
ผู้บังคับการ	ก็ถ้าเช่นนั้นทำไม่แกไม่พยายามถ่ายชีวิตแก
พระภิรมย์	นี่แน่ นาย พันจะขอถามอะไรนายครอง ๆ สักหน่อย ถ้าต่างว่าจะกลับกันเสียละ ต่างว่าพวงคันจันตัวนายไปได้แล้ว ตามนายอย่างนายถามพันบ้าง นายจะตอบไหม

(ผู้บังคับการและภรรยา นิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วพยักหน้าเรียกปลัดกรม ปลัดกรม ลูกไปที่ผู้บังคับการนั้ง ผู้บังคับการกระซิบสั่งอะไรมั่นหนึ่ง ปลัดกรมพยักหน้าแล้วออกไปทางซ้ายสักครู่หนึ่งก็พามาเม่เย้มกับแม่อุไร เข้ามาทางซ้าย)

ผู้บังคับการ (ลูกเข็นยืนคำนับ แล้วยกเก้าอี้ไปให้แม่เย้ม) เชิญนายผู้หกยิงนั่ง (ยกอีกตัวหนึ่งไปให้แม่อุไร) เชิญหล่อนนั่ง ฉันต้องขอโทษในการแต่งตัวไม่เรียบร้อย ต่อหน้าท่านทั้งสอง แต่รองเท้าฉันได้สวมอยู่สีสินแปดชั่วโมงแล้วพึ่งจะมาถอดเมื่อเข้ามาถึงบ้านท่านนี้เองต้องขอโทษนะจ๊ะ

อุไร (ก้มหัว) คุณแม่กับฉันไม่ถือ

/ในคำพูดต่อไปอภิตรในปัจจุบันเรามักใช้ในภาษาเขียนจึงเป็นผลให้บทสนทนาระบุคุณแม่รื่นเร้นตามความเคยชิน/

ผู้บังคับการ ขอบใจ ขอบใจมาก (นั่ง) ฉันมีความเสียใจจริง ๆ ที่ต้องพบกันในหน้าที่เป็นอภิตรต่อ กันเช่นนี้ เชื่อว่าถ้าแม่ได้พบกันในเวลาที่สงบเรียบร้อยคงจะถูกอัชญาศัยกันเป็นแน่ นายผู้หกยิงเป็นกรรยาท่านพระภิรมย์ไม่ใช่หรือ

แม้มี

ผู้บังคับการ ฉันมีความเสียใจมากที่จะต้องบอกแก่ท่านทั้งสองว่าท่านพระได้ประพฤติผิดต่อกฎหมายในข้อฉาวร้าย คือได้จับอาวุธขึ้นต่อสู้โดยไม่มีหน้าที่ควรจะทำได้เลย เพราะท่านไม่ได้เป็นทหารหรือเสือป่า ตามแบบธรรมเนียม การลงครามผู้ที่จะนับได้ว่า เป็นพลเรือนด้วยความต้องมีเครื่องแต่งตัวอย่างหนึ่ง ซึ่ง - สังเกตเห็นได้ดันด นี่ท่านพระไม่มีเครื่องแต่งตัวอย่างทหารเรือเสือป่า เลยแต่เหมือนรายภูธรธรรมชาติ ไม่มีหน้าที่รับเลี้ยงท่านทั้งสองเข้าใจแล้ว /แม้แต่สรรพนามที่ใช้กับพยาบาลให้ผิดไปจากที่คนไทยเรียกเพื่อแสดงว่าเป็นคำพูดของคนต่างชาติ/

อุไร เข้าใจแล้ว

ผู้บังคับการ ฉันไม่ครับจะอยากรู้ดูต่อไปเลย แต่เห็นว่าถึงอย่างไร ๆ ท่านทั้งสองก็คงจะต้องรู้เวลาหนึ่ง เพราะฉะนั้นบอกให้รู้ตัวแทนดีกว่า

พระภิรมย์ ขอโทษเดือนาย อายานอกเลย ขอความกรุณาจัดการบุตรกรรยาฉันได้ไปเสียให้พ้นจากที่นี่ก่อนแล้วท่านจะทำอย่างไร ๆ กับฉันก็ตามใจทั้งสิ้น

ผู้บังคับการ	ฉันมีความเสียใจจริง ๆ ที่จะปล่อยนายผู้หญิงทั้งสองไปไม่ได้ เพราะท่านต้องเข้าใจว่าฉันก็ต้องระวังไม่ให้พากเพียรฝ่ายท่านรู้เรื่องราวข้างฝ่ายฉันเหมือนกัน ฉันมีความเสียใจที่ต้องประพฤติกริยาไม่ดีต่อนายผู้หญิงชั้นนี้ แต่จะทำอย่างไรได้ การสังคมต้องระวังรอบข้างอยู่เป็นธรรมชาติ
/ข้อคิดเห็นอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการสังคมฯ/	
พระภิรมย์	การสังคมเป็นกิจระหว่างผู้ชายต่อผู้ชาย ทำไมจะต้องให้ผู้หญิงต้องผลอยเดือดร้อนด้วย
ผู้บังคับการ	ฉันไม่ชอบเลยในการที่จะทำให้ผู้หญิงต้องรับความเดือดร้อน และถ้าผ่อนผันได้เพียงได้แล้ว ฉันก็อยากระผ่อนผันเพียงนั้น แต่ท่านพระต้องเข้าใจว่าผู้หญิงก็มีปากเหมือนกัน อาจจะเก็บข้อความอะไรไว้แล้วได้เหมือนกัน ไม่ใช่ว่าฉันจะกักขังไว้ตลอดงานสังคมฯ พอพากฉันไปพื้นที่นี้ นายผู้หญิงสองคนจะไปไหนก็ไปได้
พระภิรมย์	ถ้าผู้หญิงเข้าสัญญาว่าจะไม่พูด จะไม่พ่อหรือ
ผู้บังคับการ	ชอบกลอยู่ นี่ແน่งท่านพระ ฉันจะบอกอะไรให้ถ้าท่านจะยอมตามที่ฉันขอเมื่อตระกันนี้แล้วละก็ฉันจะยอมใจให้ใหม่ๆ ไม่ใช่แค่ยกโทษตัวท่านพระทั้งนายผู้หญิงสองคนฉันก็จะปล่อยให้ไปได้ตามปรารถนาทันที
พระภิรมย์	เลิกกันไม่ต้องพูดอีก
ผู้บังคับการ	อ้าว ๆ ก็อย่างนี้เสียนี่นั้น ฉันผ่อนผันให้ดี ๆ ไม่เอา ฉันอยากระกรุณา ก็ไม่ชอบ
พระภิรมย์	ฉันไม่ต้องการความกรุณาของท่าน
อุไร	คุณพ่อจะ เขาจะทำอะไร
พระภิรมย์	เขาจะให้พ่อขายชาติ
อุไร	อะไรอย่างนั้น
ผู้บังคับการ	ท่านพระก็พูดแรงเกินไปกว่าที่จำเป็น
อุไร	ท่านต้องการให้ทำอย่างไร
ผู้บังคับการ	ฉันถามปัญหาอะไรสองสามข้อ ขอให้ท่านพระตอบ ท่านพระไม่ยอมตอบ ก็ถามถึงพากเพียรถึงเสือป่าฝ่ายเรา จะให้พ่อตอบอย่างไร
พระภิรมย์	ที่คุณพ่อไม่ตอบนั้นควรอย่างยิ่ง (พูดกับผู้บังคับการ) แล้วก็อย่างไรกันต่อไป
อุไร	

ผู้บังคับการ	ฉันได้ชี้แจงแล้วว่า ไทยของพ่อหล่อนนักรบจำนวนมาก ตามกฎหมายพ่อต้องถึงตาย
อุไร	อุยตายจริงคุณแม่ (จับมือเม่งกำไว้ ห้างแม่ทั้งลูกทำทางตกใจมาก)
ผู้บังคับการ	ถ้าพ่อหล่อนตอบสองสามคำเท่านั้นพอแล้ว ฉันจะยอมยกชีวิตให้ หล่อนช่วยพุดจากก้มพ่อหล่อนสักหน่อยไม่ได้ที่เดียวหรือ
อุไร	(พูดเสียงเครื่อง) ไม่ได้ คิดันเป็นหญิงก็จริง แต่คิดันเป็นคนไทย ถึงจะเสียพ่อคนหนึ่งก็ตีก่าว่าจะเสียความเป็นพลเมืองดี
/แสดงลักษณะผู้หญิงไทยที่มีคุณภาพ/	
ผู้บังคับการ	(พุดกับแม่นาย) นายผู้หญิงจะว่าอย่างไร นายจะปล่อยให้ผัวตายหรือ จะไม่ช่วยพุดจากล่าวณบ้างหรือ (แม่เย็นสันหัวแล้วก้มหน้าร้องไห้ ผู้บังคับการนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วจึงพูดต่อไป) ท่านพระ ไม่สงสารลูกเมียของท่านบ้างหรือ
/แสดงความสมจริงที่แม่เย็น - หญิงมีอายุพึ่งมีต่อสถานการณ์เช่นนั้น คือ ไม่กล้าพูดที่จะปฏิเสธเป็นส้อยคำ/	
พระภรรมย์	ก็สงสาร แต่จะทำอย่างไรได้ ถึงรวมเคราะห์แล้วก็ต้องเป็นไปตามยถากรรม (เดินไปหาเมียกับลูก) แม่เย็น แม่อุไร ฉันมันถึงอายุขัยแล้วต้องก้มหน้าไปตายอย่างเสียอกเสียใจไปเลย คนเราเกิดมาต้องตายทุกคน ผิดกันแต่ตายร้ายตายดีเท่านั้น คราวนี้ฉันไม่เสียดายชีวิตเลย นึกว่าสละเลือดเนื้อถวายเป็นราชเพล ขอให้จำไว้ว่าฉันตายโดยมั่นอยู่ในความจงรักภักดีต่อพระบาท-สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงชูบเลี้ยงมา มีพระเดชพระคุณหาที่เปรียบมิได้ ไม่มีอะไรจะถวายเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทีอีกแล้วนอกจากชีวิต
แม่น	โธ่ คุณ (ร้องไห้)
พระภรรมย์	แม่เย็นอย่า อย่าร้องไห้ ทำใจดีไว้ ไม่ช้าก็จะได้ไปพบกันในโลกหน้า สิ่งใดที่ฉันได้พูดหรือทำล่วงเกินหล่อนแล้วฉันขอมาลาโทษเสียเด็ด สิ่งฉันไปแล้วหล่อนเป็นใหญ่ช่วยปกรองวงศาคณาจารย์ด้วยนะ
อุไร	คุณพ่อ
พระภรรมย์	อุไร ลูกรักของพ่อ ตั้งแต่เด็ก ๆ มาแล้วหล่อนเคยบ่นอยู่เสมอว่าอยากรื้นผู้ชาย คราวนี้ถึงเวลาแล้วที่หล่อนจะต้องทำใจกล้าหาญอย่างผู้ชาย เวลาต่อไปเมื่อหล่อนเองจะได้มีลูกมีเต้า แล้วสอนลูกหล่อนให้มั่นรู้สึกว่าตา

ของมันเกิดมาไม่เสียชาติ ได้ยอมสละชีวิตดีกว่าที่จะยอมเอาใจออกห่างเจ้าข้าวແลงແಗงร้อนสอนให้ลูกหล่อนมีความมั่นคงของรักภักดีในพระเจ้าอยู่หัวของเรา ให้รู้จักรักบ้านเมืองของเรา ถือมั่นคงอยู่ในพระ-พุทธศาสนา ยอมตายเสียดีกว่าที่จะบกพร่องในข้อเหล่านี้ (ผู้หญิงทั้งสองให้พระภิรมย์แล้วร้องไห้ ผู้บังคับการศัตรุลูกขึ้นเดินไปยืนมองที่หน้าต่างสักครู่หนึ่งแล้วยกให้ลับหน้ามาพยักเรียกปลัดกรมมาพูดกระซิบกันอีก ปลัดกรมออกไปข้างซ้ายแล้วพานายสวายกันเนยเข้ามา ทั้งสองคนนี้ท่าทางเกรงกลัวมาก)

ผู้บังคับการ
เนย

(พูดกันแน่) แม่คนนี้ใคร

ดิฉันเป็นเมียคุณพระภิรมย์

ผู้บังคับการ
เนย

ท่านพระ ได้ประพฤติพิດต่อ กูฐทรงรามอย่างร้ายแรง รู้ไหม

ทราบแล้ว พี่ชายฉันเล่าให้ฟัง เขาว่าเขาห้ามคุณพระแล้วไม่ให้ยิ่ง คุณพระก็จะขึ้นยิ่ง

ผู้บังคับการ
เนย

อ้อ ถ้าเช่นนั้นพี่ชายหล่อนได้บอกด้วยหรือเปล่า่าว่า ท่านพระนั้นไทยถึงตายบอก

ผู้บังคับการ
เนย

แล้วหล่อนจะว่าอย่างไร

ดิฉันจะไปว่ากระไรได้ ดิฉันเป็นผู้หญิงจะทำอะไรได้

/แม่เนยเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่ขาดสำนึกต่อส่วนรวม ตรงกันข้ามกับแม่เย้มและอุไร/

ผู้บังคับการ
เนย

ถ้าหล่อนจะทำประโยชน์ให้แก่พัทกีพองจะทำได้
จะทำอย่างไร

ผู้บังคับการ
เนย

ตอบคำถามอะไรมิดเดียวเท่านั้น กือ เสือป่าที่ยืดสะพานอยู่นั้นมีกำลัง
ประมาณสักเท่าได้

ผู้บังคับการ
เนย

ดิฉันจะทราบอย่างไรได้

หล่อนพองจะคะแนนได้ เพราะกองของเขามาตั้งอยู่ที่นี่ก่อนไม่ใช่หรือ
ดิฉันคะแนนไม่ถูก

ผู้บังคับการ
เนย

แน่หรือ

ดิฉันคะแนนไม่ถูก

ผู้บังคับการ
สวาย

(ยกให้แล้วหันไปพูดกับสวาย) ก็แก่เล่า
อะไร

ผู้บังคับการ	/ แกะจะคนกำลังเสือป่าถูกใหม่
สาย	ฉันไม่ทราบ
ผู้บังคับการ	ลองจะคนดูที่เดอะ
สาย	จะเนี่ยได้
ผู้บังคับการ	นี่เน่นะ ถึงแกะไม่รักชีวิตพ่อแก ชีวิตของแกเองคงจะรักบ้างกระมัง
สาย	(สะตุ้ง) ฉันมีความผิดอย่างไร
/แสดงบุคลิกขลาดกลัวและรักแต่ตัวของนายสาย/	
ผู้บังคับการ	แกเป็นพลเรือน ไม่ควรจะเกี่ยวข้องในการรบ แกได้รับ เพราะฉะนั้น แกมีความผิด
สาย	ฉันไม่ได้รับเลย ให้ฟ้าผ่าติ
ผู้บังคับการ	ไม่ได้รับทำไม่ถือเป็นอยู่ในเมืองพวกฉันเข้ามาในบ้านนี้
สาย	ปืนของเสือป่าที่ถูกอาวุธ เขาฝากให้ถือไว้ให้เขา
ผู้บังคับการ	แกจะให้ฉันเชื่อหรือ
สาย	ความจริงเป็นเช่นนั้น
ผู้บังคับการ	ฉันไม่เชื่อเลย (ตอบมีร้อยตรีเข้ามากล่าว) เอานักโทยคนนี้ไปยิงเสีย เดียววันนี้
	(ร้อยตรีคำนับ แล้วตรงไปปะจับตัวนายสาย เนื้อร้องกรีดเข้าไปกอดไว้ พระภิรมย์ แม่แม้ม แม่อุไร ตะลึง และผู้บังคับการยืนกับปลัดกรม)
เนย	พ่อสาย จะดื้อไปทำไม่ ตอนท่านผู้บังคับการก็แล้วกัน
พระภิรมย์	นางเนย นั่งกองการอะไรของมึง
เนย	พูด卓 ยังหนุ่น ๆ แน่น ๆ จะมาตายเสียเปล่า ๆ ทำไม่
พระภิรมย์	นางเนย นี่มึงเป็นซูกับอ้ายสายหรือ
เนย	จะมาซักใช้เอาถ้อยความอะไร อีกประเดี่ยวคุณพระก็จะต้องตายอยู่แล้ว
พระภิรมย์	(กรธใหญ่) มึง อีกา กี อีกา กี (จะกลันไปแต่ทหารยีดตัวไว้)
/นำตัวละครจากวรรณกรรมที่รู้จักดีมาใช้เพื่อสรุปเหตุการณ์ให้ชัดขึ้น/	
ผู้บังคับการ	(พุดกับร้อยตรี) อย่างไรไม่เอาตัวไป (ร้อยตรีเข้าจับแขนนายสาย)
สาย	ประเดี่ยว ก่อนนายขอรับ นายอยากจะทราบอะไร
ผู้บังคับการ	กำลังเสือป่าที่รักษาสะพานนั้น มีประมาณสักเท่าไร ถ้าอกดี ๆ ฉันจะ ปล่อยตัวไป

สวยงาม	ประมาณสักกองร้อยหนึ่ง
พระภิรมย์	(กรุง) อ้ายอกตัญญู อ้ายชาติเครจาน อ้าย...(เดินจะไปทหารรังไว้อีก)
ผู้บังคับการ	อย่าอิง ฉันกำลังอยากรฟข้อความสำคัญอยู่ท่านพระก็มาส่งเสียงอิงไปได้ (หันไปพูดกับสวยงาม) กองร้อยหนึ่งประมาณผลเท่าได้
สวยงาม	เดินมีราوا 120 คน แต่ทิ้งไว้ที่นีบ้าง ตามเสียแล้วบ้าง คงจะเหลือราวดักร้อยคน
ผู้บังคับการ	ขอบใจ ขอบใจมาก (พูดกับปลัดกรม) จัดให้ไปทำที่กะกันไว้เดิม ก็พอแล้ว ให้ไปเดี่ยววันนี้หรือขอรับ
ผู้บังคับการ	ก็ได้ จะได้ไม่ต้องร้อน
ปลัดกรม	ผມจะไปสั่งเดิน (ออกไปทางหลัง)
ผู้บังคับการ	นายสวยงาม แก่เป็นคนคลาดกัวพ่อ และยอมตอบปัญหาของฉันตามประณานะจะนั้นฉันยอมยกชีวิตให้แก (พูดกับร้อยศรี) พากน ๆ นี้ไปปล่อยนอกแนวของเรา
เนย	ดีฉันแล้ว
ผู้บังคับการ	ถ้าหล่อนจะไปด้วยกับหัวรักของหล่อน ฉันก็อนุญาต
พระภิรมย์	ท่านผู้บังคับการ ผມเองนี้ใหญ่ ๆ ก็จะต้องตายอยู่แล้วผມขอความกรุณา อะไรสักนิดจะได้หรือไม่
ผู้บังคับการ	จะต้องการอะไร
พระภิรมย์	อ้ายคนนั้นผມได้ให้กำเนิดมัน มันเป็นลูกที่ผມรักใคร่ไว้ใจย่างเอก มันก็ยังสมนาคุณผມโดยเป็นผู้กับเมียผມได้ ส่วนข้อนั้นผມก็ยังจะพยายามมันได้ เพราะเป็นความผิดของผมนี่ป่านนี้แล้วอย่างจะสาระแน่มีเมียสาวจะให้เขารักษาครอ่ย่างไร แต่อ้ายคนนั้นมันมีความผิดอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่มีข้อใดจะลบล้างได้ คือมันได้อาชาติของมันแลกกับชีวิตของมัน มันรักตัวมันยิ่งกว่าบ้านเมือง มันไม่ควรมีชีวิตอยู่อีกต่อไป ผມขออนุญาตมา มันด้วยมือผມเองเดี่ยววันนี้ที่เดียว
ผู้บังคับการ	ท่านพระ การที่ท่านกรุงครั้งนี้ฉันก็เห็นด้วย ฉันเห็นอ้ายคนนั้นมันเลว กว่าหมา แต่ฉันจะยอมให้ท่านพระทำร้ายเขาเช่นนั้นไม่ได้ เพราะผิดธรรมเนียม ฉันได้ลั่นวาจาไว้แล้วว่าจะปล่อยเขา ฉันต้องปล่อย (พูดกับ

ร้อยตรี) พาอ้ายกากม奴ยนี่ไปกับอีหันนีด้วย คูไหันนไปให้พัน อ่าให้
นันมาอยู่ในหมู่เรา คนอัปเปรี้ยว่างนี่ไม่ต้องการเอาไว้รึเปล่าไปนะ
/ใช้ความเปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ชัดขึ้นหลายแห่ง/

ร้อยตรี	ขอรับ (พานายสawayกันเนี้ยออกไปด้านหลัง) (ปลัดกรมกลับเข้ามา)
ผู้บังคับการ	ส่งกองไปแล้วหรือ
ปลัดกรม	ไปแล้ว
ผู้บังคับการ	ເອົນມີຄົນອຶກນໍ້າທີ່ວ້າງວ່າໄດ້ທຳປະໂຍບນີ້ໄວ້ໃຫ້ແກ່ຝ່າຍເຮົາໄນ້ໃຊ່ທ່ຽວ ຄອຍອູ້ຈ້າງນອກ ໄປຕານຕ້ວມາຫຼືອອັນ
ปลัดกรม	(ผู้บังคับการພຍກຫນ້າ ປລັດກຣມອອກໄປຖາງໜ້າແລ້ວພານຍຸ່່ນເນັ່ງເຂົ້າ ນາ ນາຍຸ່່ນເນັ່ງໃນຫຼຸດນີ້ແຕ່ງດ້ວນໆກາງເກັກແລະໄສ່ເສື້ອຍ່າງຝ່າງ ໄສ່ເຊື້ອຜູກຜ້າ ຜູກຄອຍ່າງແບບພວກຈິນສມັຍໃໝ່)
ผู้บังคับการ	(ພູດກັບນາຍຸ່່ນເນັ່ງ) ແກ້ວ້າງວ່າແກ້ໄດ້ທຳປະໂຍບນີ້ໃຫ້ແກ່ຝ່ານ ແກ້ໄດ້ທຳ ອະໄຮ
ຫຸ່ນເນັ່ງ	(ແລດູພະກິຣິມຍໍແລ້ວຈຶ່ງດອນ) ພມເຫັນວ່າຄວາມເຮົາມີກໍາທ່ານຜູກຄັບການ ໄດ້ດໍາພັ້ງ
ผู้บังคับการ	ພູດໄປເຄອະໄຟເປັນໄຣ ທ່ານພຣະນັ້ນແກຈະເກັນເຮື່ອງໄປເລົາອົກໄມ້ໄດ້ເລຍ ເພຣະ ແກຈະຕ້ອງຕາຍອູ້ແລ້ວ
ຫຸ່ນເນັ່ງ	ກີ່ຜູ້ໜູ້ງສອງຄົນນັ້ນເລ່າຂອັນ
ผู้บังคับการ	ຈ່າງເຂາເຄອະ ຈະເລົາອະໄຣກີ່ເລ່າໄປ ຜັນຍິ່ງມີເວລານ້ອຍອູ້
ຫຸ່ນເນັ່ງ	ເມື່ອພວກທ່ານຍົກຂ້ານທຸ່ງມານັ້ນ ນາຍໝູ່ເອກຫລວມຟ້າຍງົງນິ້ນ ກອງເສື້ອປ໏າ ໄດ້ໃຫ້ໃຫ້ຄົນດືອໃນແຈ້ງເຫດູໄປບ່ອກກອງທ່ານ ແຕ່ຄົນດືອຫັນສື່ອ ນັ້ນພອອກໄປພັນເຮືອນນີ້ແລ້ວໜ່ອຍເດືອກກີ່ຄູກຍິງຕາຍ
ผู้บังคับการ	ກີ່ແລ້ວອ່າງໄຣ
ຫຸ່ນເນັ່ງ	ພມເອງເປັນຜູ້ຢູ່ (ໄກຣ ၇ ຕະລົງກັນຄຽງຫົ່ງ)
ພະກິຣິມຍໍ	ອ້າຍຄົນນີ້ເປັນຜູ້ຢ້າຍຍິງລູກຄົນ ຂອງຄວາມຍຸດທິຮຣມ ຕ້ອງຂອງຄວາມຍຸດທິຮຣມ /ສໍານວນພູດທີ່ຮັບອີທີພລກາພາຊາອັກຖຸ/
ผู้บังคับการ	ທ່ານພຣະເຈິຍ ၇ ໜ່ອຍ (ພູດກັບຫຸ່ນເນັ່ງ) ແກຍິງເຂາພຣະເຫດູໄຣ ປະສົງຄໍ ອະໄຮ
	/ບັງຈຸບັນໃຊ້ຄົນນີ້ໃນພາຫາເຂົ້າແນກກ່າວ່າພາຫາພູດ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງໃຫ້ຄວາມຮູ້ສົກຍ່າງໄຣຕ່ອຜູ້ພັງຫຼືຜູ້ອ່ານ/

ชุ่นเบ่ง	กีสำหรับที่จะไม่ให้ครกล้าไปอึก กองของท่านจะได้ไม่ต้องลำบากมาก ให้ใช้ไฟยิง
ผู้บังคับการ	ไม่มีใครใช้ ผู้บังคับบัญชาคนท่าน ผู้จึงทำเพื่อฉลองพระเดช พระคุณ
ชุ่นเบ่ง	ฉันยังมีบุญคุณอะไรกับแก่ได้ ฉันยังไม่รู้จักแก่สักที
ผู้บังคับการ	ผู้บังคับในบังคับท่าน
ชุ่นเบ่ง	อ้อลงทะเบียนที่ไหน
ผู้บังคับการ	ที่ท่านทรงสุลทักรุงเทพฯ
ผู้บังคับการ	แก่เป็นไทยทำไม้ไปลงทะเบียนเป็นคนในบังคับรัฐบาลของฉัน
ชุ่นเบ่ง	พ่อผู้เป็นเจ้าในบังคับท่าน
ผู้บังคับการ	อ้อ แก่เป็นคนในบังคับรัฐบาลฉันแน่หรือ
ชุ่นเบ่ง	แน่ขอรับ ไม่มีข้อสงสัยเลย
ผู้บังคับการ	ถ้าอย่างนั้นก็ยิ่งดี เป็นการสะดวกแก่ฉัน (ตอบมือร้อยตรีเข้ามา) เอาอย่าง กันนั้นไปยิงเสีย
ชุ่นเบ่ง	เอ๊ะ นี่ผู้มีความผิดอย่างไร
ผู้บังคับการ	มึงเป็นคนร้ายม่ากันโดยเจตนาอย่างทารุณร้ายกาจ โทษมึงไม่มีอย่างอื่น นอกจากต้องประหารชีวิต
ชุ่นเบ่ง	ก็ยังไม่ได้ได้สวนหรือพิจารณาในศาลจะลงโทษมอย่างไร จะไม่ผิด กฎหมายหรือ
ผู้บังคับการ	จะผิดอย่างไรได้ เพราะเวลาที่ถูกเป็นกฎหมายอยู่่องแล้ว อำนาจถูกเต็มที่ ในที่นี้ไม่มีใครสูงกว่าถูก เข้าใจไหม
ชุ่นเบ่ง	ผู้มต้องขอความยุติธรรม
ผู้บังคับการ	ก็มึงจะได้รับความยุติธรรมอยู่่องแล้ว
ชุ่นเบ่ง	อย่างน้อยควรฟ้องผู้ในศาลสนาน
ผู้บังคับการ	ทำไม่จึงเห็นว่าตัวควรจะได้ขึ้นศาลสนาน
ชุ่นเบ่ง	เพราะตามกฎหมายนานาประเทศ ต้องลงโทษเชลยศึกแม้เล็กน้อย ก็ต้องตั้งศาลสนานชำระ
ผู้บังคับการ	ให้ครบอกว่ามึงเป็นเชลยศึก
ชุ่นเบ่ง	ก็ผูกถูกจับได้ในเวลาสองครั้ง จะไม่นับว่าเป็นเชลยศึกหรือ

ผู้บังคับการ	มึงเป็นเซลยศึกได้อ่าย่างไร ประการหนึ่งมึงไม่ใช่คนไทย อีกประการหนึ่ง มึงไม่ใช่ผู้ทำสังคมตามกฎหมาย เพราะมึงไม่ได้แต่งเครื่องทหาร หรืออะไร มึงเป็นผลเรือนในบังคับรัฐบาลของกฎเท่านั้น
ชุ่นเมือง	ก็ถ้าเข่นนั้นทำไม่จะลงโทษหมอย่างพลดูบหรือเซลยที่มีความผิดเล่า
ผู้บังคับการ	คืออ่าย่างไร
ชุ่นเมือง	ก็สั่งให้อา.param ไปยิง ต้องแปล้วนานายยอมรับว่าเป็นพลดูบหรือเซลย ถ้าparam ไม่ใช่พลดูบหรือเซลยจะใช้วิธีลงโทษอย่างนั้นได้หรือ ถ้าเมื่อเห็นว่าparam มีไทย ก็ควรขัดการให้ถูกตามระเบียบสำหรับพลดูบเรือนที่ต้องห้าว่าไทยผิดสิ
ผู้บังคับการ	จริงของมึง ถูกผิดไป /มีจุดเดี่ยงลงผู้อ่านให้เข้าใจว่าเหตุการณ์คงเปลี่ยนไป/
ชุ่นเมือง	(ท่าทางทึ่กคัก) ข้อนี้ก็ไม่อัศจรรย์พระนารายเป็นท่าการยื่อมไม่สู้ชำนาญ ในทางกฎหมายอยู่เร่อง
ผู้บังคับการ	กฎหมายกรุ๊พอสำหรับใช้ในเวลานี้ก็แล้วกันเถอะ ที่กูสั่งให้อามึงไปยิง นั้นผิดไปจริง เพราะมึงเป็นอ้ายผู้ร้ายอย่างขี้ลากเดวทรามที่สุดแอบยิง กันข้างหลัง มึงไม่ควรจะได้รับเกียรติยกด้วยกระสุนซึ่งเป็นความตาย สำหรับคนที่มีความกล้าหาญ (ผุดกันร้อยตรี) เอาอ้ายคนนี้ไปเหวนกอเสีย (ลงคุกเบ่า) พุทธो นาขขอรับ ผนขอไทยที่ ผนตั้งใจดีจริง ๆ พุทธो ฯ กรุณาหน่อยขอรับ
ผู้บังคับการ	(ผุดเสียงแข็งกับร้อยตรี) ทำไมไม่เอามันไปจาระอะไรอีก (ร้อยตรีลาก เอาคัวนายชุ่นเมืองไป ชุ่นเมืองร้องขอไทยไปจนสุดเสียง ผู้บังคับการกอดอก เลียอยู่ คนอื่น ๆ ก็นิ่งกันอยู่หมด จนเงย眼เสียงชุ่นเมืองไปแล้ว ผู้บังคับการ จึงหันไปทางพระภิรมย์)
ผู้บังคับการ	ท่านพระ ท่านเห็นหรือไม่ ว่าฉันนี้ถึงแม้เป็นข้าศึกก็จริง แต่ฉันก็เป็น ยุติธรรมได้เหมือนกัน ถึงคนที่อ้างว่าเป็นพากฉันเอง ถ้าทำผิดแล้วฉันก็ต้อง เอาไทยให้เป็นตัวอย่าง หาไม่คนอื่นจะกำเริบ ต่อ ๆ ไป ใครจะฝ่ากัน พนกันโดยมีสาเหตุส่วนตัว ก็จะพากันอ้างว่าทำสำหรับประโยชน์พากฉัน จะทำให้ฉันพอลอยเสียชื่อ ด้วยว่าคบໂຈรให้ช่วยทำสังคม
	/ใช้จำนวนแบบภาษาอังกฤษเพื่อให้ความรู้สึกว่าเป็นคำพูดของคนต่างชาติ/

พระภิรมย์ ผันแผลเห็นแล้ว ว่า นายเป็นบุติธรรมจริง การที่นายจะทำโภชนา ผันก็แผลเห็น
เหมือนกันว่า นายทำตามระเบียบ ผันไม่มีความโกรธคือนายเลย อย่า - ให้
เป็นเวรเป็นกรรมกันต่อไปเลย

ผู้บังคับการ ท่านพระ ถึงแม้ว่าท่านพระกับผันเป็นศัตรูกันก็จริง แต่ผันก็รู้สึกได้ว่าท่าน
พระเป็นคนกล้าหาญ ใจอดีต น่าชื่น ผันจึงมีความยินดีที่ท่านพระไม่โกรธ
ผัน การลงโทษท่านพระ ผันตกลงใจว่าจะรอไว้ก่อน

/แสดงนิสัยผู้บังคับการเป็นคนบุติธรรม อ่านเหตุการณ์ออก/

พระภิรมย์ ผันชอบใจนาย แต่ไหนๆ จะต้องตายก็ให้มันรู้แล้วรู้อดกันไปเสียจะดี
กว่า จะมารอเริดไว้อีกกว่าวันก็ไม่รู้

ผู้บังคับการ ท่านพระจะอยากร้ายก็เป็นได้ แต่ผันเชื่อว่าบุตรบรรยายของท่านพระคง
จะไม่คดค้านในการที่จะให้ท่านพระคงอยู่ต่อไปอีกเป็นแน่นอนจะต้องเอาด้วย
ท่านพระคุณไว้ก่อน ท่านพระต้องอยู่ในบ้านนี้จนกว่าจะได้รับคำสั่งอย่างอื่น
อนุญาตให้ผันอยู่ในห้องผันเองหรือ

พระภิรมย์ อย่างนั้นสิ หรือจะอยู่ห้องไหนๆ ก็ตามใจ อย่าออกนอกประตูเรือนนี้
ผู้บังคับการ ไป ก็แล้วกัน ท่านไปได้ (คำนับพระภิรมย์และผู้หญิงทั้งสอง พระภิรมย์
กับบรรยาย และบุตรออกไปทางซ้ายทางที่ควบคุมพระภิรมย์จะตามไป
ผู้บังคับการเรียกไว้) เขี้ยวซ่างเด lokale ไม่ต้องคุณแกะดอก ค่อยแต่ห้ามอย่าให้
แกอกอกอกเรือนนี้ก็พอแล้ว ไปได้ (ทหารออกไปทางด้านหลัง)

ปลัดกรม ท่านโคลโคนล ดูจะอย่างไร ๆ อยู่กระมังขอรับ เพื่อนหายไปได้ละก็ -
ผู้บังคับการ ชื้อ ๆ ก็จะทำอย่างไรได้ อกขาอกเราไปท่านกับปิตัน มาดูแผนที่ด้วยกัน
ดีกว่า (ไปที่โต๊ะวางแผนที่ชี้แผนที่) ถ้าพวกเรายึดสะพานนี้ไว้ได้ละก็
เกื่องเท่ากับยึดจมูกเข้าศึกที่เดียว กองส่งไปนานแล้วยังไม่ได้ข่าว

/สำนวนเปรียบเทียบท่าให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น/

ปลัดกรม ทางก็ไม่สู้ไก่ลันกันนะขอรับ ต้องให้เวลาหน่อย

ผู้บังคับการ ข่าวคราวทางกองพลไม่มีนาหรือ

ปลัดกรม ยังไม่เห็นมีโกรธ (เสียงปืนยิงใกล้ ๆ ปลัดกรมลุกไปดูที่หน้าต่าง)

บังคับการ เห็นอะไรหรือ

ปลัดกรม ไม่เห็น

ผู้บังคับการ	บางที่ข้าศึกมายั่วแนว咽าเรกีเป็นได้ (นายทหารทั้งสองคนดูแผนที่ต่อไปผู้บังคับการซึ่งแจงและปลัดกรมพยักหน้าบ้าง หรือปลัดกรมซึ่งแจงแล้วผู้บังคับการพยักหน้าบ้าง ดูที่เข้าใจกันดี ปลัดกรมจดอะไวลงในสมุดพก เป็นครั้งคราว เสียงปืนถี่ขึ้นและใกล้เข้ามา ร้อยตรี เข้ามาทางด้านหลัง นำไปแจ้งเหตุมาส่งให้ปลัดกรมแล้วกลับไป
ปลัดกรม	ผู้บังคับหมวดอ่านรายงานว่า ทหารข้าศึกยกมาตีด่าน มีกำลังมากจะให้ยึดอยู่หรือจะให้ถอย
ผู้บังคับการ	ส่งกองหนุนขึ้นไป ถ้ามีค่ายอยู่ได้ให้ยึดอยู่ก่อน มิฉะนั้นกองที่ส่งไปที่สะพาน จะถูกล้อม ไปเดี่ยวนี้
ปลัดกรม	ขอรับ (ออกไปทางหลัง ผู้บังคับการชุดนี้เริ่มลั่นั่งตื่อง เสียงปืนยิงไกๆ เรื่อยๆ อยู่สักครู่หนึ่ง ปลัดกรมจึงกลับเข้ามา)
ปลัดกรม	ใบแจ้งเหตุมาอีกใบหนึ่ง บอกว่าทหารมีมาประมาณกองกรมหนึ่ง แต่มีเสือป่าสามพอนมาด้วยอีกมากประมาณไม่ถูก เพราะอยู่ในรถโดยมากพากเราที่ส่งไปยึดสะพานกำลังถอยกลับมาอยู่แล้ว
ผู้บังคับการ	หื้อ เราออกจะจะเน่กำลังข้าศึกผิดเสียแล้วกระมัง
ปลัดกรม	กำลังทหารจะเน่ย พอมีเกณฑ์ที่จะจะเน่ แต่เสือป่าจะเน่ยาก เพราะหาอะไรเป็นหลักยาก (ร้อยตรีเข้ามาจากทางหลัง)
ร้อยตรี	นายทหารนักบินมาคนหนึ่ง
ผู้บังคับการ	เข้ามาในนี้ (ร้อยตรีออกไปแล้ว แล้วทหารนักบินเข้ามาทางหลัง นักบินนั้นแต่งตัวมีการเงงขาสั้นสนับแข็ง เสื้อคุมสองแควปิดคอ กอดเสื้อพันใหญ่มีผ้าพันคอ สวนหมวกแก็ปมีปิดหู)

/ข้อมูลด้านการแต่งกายอีกแบบหนึ่ง สังเกตการบรรยายการแต่งกายแบบอื่น ๆ ในเรื่องนี้เพื่อให้เข้าใจภาพคนในสมัยนั้นชัดเจนขึ้น/

ผู้บังคับการ	มาจากกองพลหรือ
นักบิน	ขอรับ ผมไปสืบข่าว บินข้ามลำน้ำไป เห็นข้าศึกกำลังยกมาจากตะวันตก-เฉียงใต้
ผู้บังคับการ	กำลังเท่าไร
นักบิน	ประมาณกองพลหนึ่ง แต่นั้นก็เป็นแต่ที่เดินข้ามทุ่ง ที่เดินในป่าจะมีอีกเท่าไหร่ ก็ประมาณไม่ถูก

ผู้บังคับการ	ตรงมาทางนี้หรือ
นักบิน	ดูตั้งหน้ามาร้านน้ำ นำกลัวจะโอบปีก
ผู้บังคับการ	จริง นำกลัวอยู่ นี่ท่านกับปิตันจะกลับไปกองพลละหรือ
นักบิน	ขอรับ จะไปเดี๋ยวนี้
ผู้บังคับการ	คิดเดียว ฝ่ากรายงานนี้ไปด้วย (ปลัดกรมยื่นรายงานให้ผู้บังคับการยื่นให้นักบิน) และโปรดรายงานด้วยว่าฉันจะถอยจากที่นี่ไปหาที่ตั้งนั้นใหม่เพื่อป้องกันการที่ข้าศึกจะโอบปีกได้
นักบิน	ขอรับ (คำนับแล้วออกไปทางด้านหลัง)
ผู้บังคับการ	(พุดกับปลัดกรม) สั่งเตรียมเดิน (ปลัดกรมออกไป ผู้บังคับการเก็บพับแผนที่และเก็บของต่าง ๆ ลงยาน แล้วเดินตัวคือสวมรองเท้าและเครื่องสำนวนในระหว่างนี้เสียงปืนไก่เข้า มาทุกที ร้อยตรีเข้ามายากทางด้านหลัง)
ร้อยตรี	ปลัดกรมให้รายงานว่าข้าศึกกำลังมาก rukphakreanเข้ามาแนวด้านไม่ทัน ถอย แตกแล้วกำลังรีบด้อมายาแนบไม่เป็นกระบวนการ ข้าศึกตามดิด ๆ มา ฉันจะออกไปเดี๋ยวนี้ (ออกไปทางด้านหลัง) (เสียงปืนไก่เข้ามาทุกที และสักครู่หนึ่งมีเสียงประหนึ่งว่าทางในเขตบ้าน ยังโต๊ดตอน อ้ายสีเง้มประดู่ดูข้างซ้ายมองเข้ามาในห้องแล้วหันไปพยักหน้า และไหว้พระกิริมย์ เข้ามาทางซ้ายตรงไปที่หน้าต่าง อ้ายสีกีไปเยี่ยมดูด้วย)
พระภิรมย์	พวกรามาแล้ว นั่นแหล่ แทน มาเบะเทียทั้งเสือป่าทั้งทหาร แม่เยี้ยม แม่อุไร (เย้มกับอุไร วิ่งออกมายากทางซ้าย) เสร็จเรแล้วเสร็จเรฯ พวกรารุก ใหญ่ ข้าศึกถอยตะพัด ดูสิ ดูสิ (เย้มไปดูหน้าต่างเดียวกับพระภิรมย์)
/ใช้ตัวละครบรรยายภาพเหตุการณ์ที่ต้องใช้ตัวละครมาก ๆ ไม่สามารถจัดแสดงให้สมจริงบน เวทีได้/	
อุไร	อ้ายสีหลีกไป ข้าจะดู (อ้ายสีหลีกจากหน้าต่างแล้วไปดูทางเฉลียง) แทน คุณพ่อคงยุ่งกับใหญ่รับพวกราไม่อยู่แล้ว
พระภิรมย์	กีเน่ลัสติ พวกรามมันใจเสือหั้งนั่นนั่น เตรียมประจัญบานแล้วค่ะ สาวดามแล้ว
อุไร	อุไรดูนะ หลวงมณีของหล่อนเข็งแรงใหญ่
พระภิรมย์	ไม่ต้องบอกดิฉันดูก็จะ ดิฉันดูอยู่แล้ว
อุไร	

แม้้ม	คุณจะ นั่นพ่อเล็กไม่ใช่หรือ
พระกิริมย์	* จริงหล่อน นั่นอย่างไรเข้าปล่อยให้มันไปอยู่ในหมู่นั้นด้วย ลูกเสือเขาไม่ให้รับไม่ใช่หรือ
อุไร	พ่อเล็กรับอาสาถือหนังสือไปที่กองทหารแล้วก็เห็นจะเลยติดกลับมาด้วยอย่างนั้นเองและลูกเสืออื่น ๆ ก็มีมาอีกหลายคน ดูเหมือนสำหรับรับใช้จะจะ (เสียงของข้างนอกอย่างประจัญบาน)
พระกิริมย์	(เต้นและโนกมือ) เอามัน เอามัน อย่างนั้นสิ เปิดหมด ทันพวกเรา ที่ไหนได้ แม่แม้้ม แม่อุไร จอดเราเสร็จเราแล้วครัวนี้
หลวงเรืองฤทธิ์	(ร้อยเอกสาร หลวงเรืองฤทธิ์ร่วิ เข้ามายากข้างหลัง มีนายสินผลหารตามเข้ามาน้ำ จุกประดู่อยู่น้ำ หลวงเรืองฤทธิ์เด่งเครื่องสนามพร้อม ถือกระป๋อง) อ้อ คุณพระ พวกร้าวศึกยังเหลือในนี้น้ำ ใหม่ขอรับ ไปหมดแล้ว เหลือที่ลูกอาชุดไปไม่ไหว ขุนวัดนพญาลาออยู่ เอาให้แน่เดิกกว่า (หันไปปูดกับนายสิน) ไปด้วยกันสองสามคนกันให้ทั่วเรือนนี้ (นายสินไปกับผลหารอีกสามคน หลวงเรืองฤทธิ์เก็บความลงผักแล้วพูดต่อ) หมอนดีที่พวกรามมาได้เร็วเช่นนี้ จริงคุณหลวง ถ้ามีจะนั่นก็เห็นจะเติมที่ นายสวัสดิ์บุตรคุณพระองไปตามพวกรา เขาเป็นเด็กที่กล้าจริง ๆ คุณพระควรจะปลื้มนากล้ากว่าผู้ใดอยู่น่างอก หมนเห็นควรได้นำหนึ่งให้เป็นตัวอย่างแท้ ๆ ที่เดียว (จับมือกับพระกิริมย์) หมนต้องไปฟังคำสั่งสอนต่อไป (ออกไปทางหลัง)
พระกิริมย์	แม่แม้้ม ฉันต้องขอโทษหล่อน ลูกรักของหล่อนจะเป็นผู้ที่ดำรงวงศ์สกุลของราได้ต่อไป ฉันคาดหน้าเด็กผิดไปแท้ ๆ ส่วนอ้ายเนนรุณ อ้ายเดร็จดานที่ฉันหลงรักมานั้น ฉันไม่รู้จะค่ามันอย่างไรเจิงจะพอ
/ให้ข้อคิดแก่คนอ่านทางอ้อมจากคำพูดของตัวละครว่าการรู้สำนึกผิดไม่ใช่เรื่องน่าอาย/	
แม้้ม	ก็จะค่ามันทำไม่ เบลืองปากเปล่า ๆ
พระกิริมย์	จริงของหล่อน นึกเสียว่ามันสูญไปไม่มีเนื่องนีตัวเสียแล้วเดิกกว่า (นายกองตีรี่ พระยาวิสูตรทรงคราม เข้ามาทางด้านหลัง พร้อมด้วยหลวงพีรายภูร์นำรุ่ง หลวงมนูธรรมธราทรกับสวัสดิ์ ทุกคนดูเสี้ยอมมองแemenไปหมด พระยาวิสูตร ทรงเป็นจับมือกับพระกิริมย์ สวัสดิ์ ไปหานารดา)

พระยาวิสุตร	คุณพระ ผู้มีบุญคุณมากที่พวงผนมาหัน ก่อนที่คุณพระเป็นอันตราย
พระภิรมย์	ขอรับ ผู้มีบุญคุณ เชิญให้เท่านั้ง ได้เท้าคงหน่องเป็นแน่ แม่อุไรไปจัดการ หน้าหาท่ามາเลี้ยงหน่ออยซิคุณแม่หล่อนมัวดันลูกชายเสียแล้ว
แม้ม	เจอกอะค่ะ ดินนจะไปช่วยแม่อุไร (ผู้หญิงทั้งสองหากันไปกับสวัสดิ์ทางช้าย)
พระภิรมย์	เชิญนั่งสิขอรับ คุณหลวง เชิญนั่ง (ต่างคนต่างนั่งในระหว่างที่พูดกันต่อไปนี้ อุไรกับสวัสดิ์ นำของมาเลี้ยงคือ น้ำร้อน น้ำเย็น มาก บุหรี่ เป็นต้น)
พระยาวิสุตร	คุณพระ ผู้ได้ทราบเรื่องตลอดแล้ว นายหมู่ตรีเทพที่ถูกข้าศึกจับไว้แล้ว แต่ไม่ทันพาไป ได้เล่าให้ผู้ฟัง ผู้รักน้ำใจคุณพระจริง ๆ เพราะฉะนั้น ผู้มีบุญคุณที่มาหัน ก่อนที่คุณพระเป็นอันตราย
พระภิรมย์	ความประพฤติของผู้มีบุญคุณไม่เห็นอัศจรรย์ใดถ้าไม่ทำ เช่นนั้นก็จะยำเต็มที่ คุณพระถ่อมตัวเกินไป
พระยาวิสุตร	น่าเสียดายที่คุณไม่ได้เป็นเสือป่า เพราะใจเป็นเสือป่าแท้ ๆ
หลวงมนี	ถ้าเป็นเสือป่าแล้วก็จะไม่ต้องรับความเดือดร้อนเช่นที่เป็นมาแล้ว ข้าศึกคงไม่ปรับโหนได้ คุณพระก็จะได้ช่วยป้องกันบ้านเมืองได้สมใจ
หลวงมนู	ก็ผู้จะสมัครเดียวที่ไม่ได้หรือ หรือเกินเวลาเสียแล้ว ไม่เกินเวลาเลย ถ้าจะสมัครก็ได้
พระภิรมย์	ถ้าเช่นนั้นคุณหลวงมีโปรดคำนหน่อยได้หรือไม่
พระยาวิสุตร	ยินดีอย่างยิ่ง
พระภิรมย์	ผู้รับรองเอง
พระยาวิสุตร	ถ้าเช่นนั้นเรียกนายมาอีกสักสองคนพอให้เป็นองค์ประชุม (หลวงมนูออกไปเรียกนายอินกับนายเทพเข้ามา)
พระยาวิสุตร	พระภิรมย์ว่ากรขอสมัครเข้าคุณเสือป่า นายหมู่ออกหลวงมีรายภูร์บำรุง นำนายหมู่ตรีหลวงมนูธรรมธราทรรับรองให้จะคัดค้านบ้างหรือไม่ (นิ่ง กันอยู่ครู่หนึ่ง) ถ้าเช่นนั้นตกลงเป็นยอมรับเข้าคุณเสือของเราหรือ (อีกสักคน ตอบพร้อมกันว่ายอม) ถ้าเช่นนั้นเป็นอันตกลง พระภิรมย์ว่ากร คุณเสือป่า ขอนรับท่านเป็นสามาชิกผู้หนึ่งแล้ว (ต่างคนต่างไปจับมือพระภิรมย์) เรื่องเครื่องแต่งตัวจะทำย่างไร
พระภิรมย์	ผู้มีบุญคุณไว้แล้ว

พระยาวิสูตร	เอี้ย อย่างไรกัน
พระภิรมย์	พ่อผู้บังคับการศัตtru เขาชำรุดผุนแแล้ว ผนก็ออกไปที่ห้องพยาบาลขอเข้มเครื่องแต่งตัวจากเสือป่าคนหนึ่งที่ถูกอาวุธแล้วสั่งแม่ແข้มให้ทำใช้เจาใหม่สำรับหนึ่ง
/สำนวนภาษาต่างจากปัจจุบัน/	
พระยาวิสูตร	ขอเข้มทำใหม่
พระภิรมย์	ผนดุมมีอะไรสังหรณ์ในใจว่าจะไม่ต้องตาย สังเกตดูข้าศึกเขา ก็จะให้โอกาสให้ผนดุมหลุดพ้นไป ผนเดรีบินไว้ว่าถ้าได้พ้นตายไปแล้ว จะแต่งเสือป่าเข้าไปที่กองเสือป่า โดยความหวังว่าเขาคงรับถ้าเข่นนั้นก็ได้แล้ว คุณพระไปแต่งตัวซึ่งได้เข้าประจำกอง (พระภิรมย์รับไปทางซ้าย นายอินกับนายเทพกึกลับออกไปทางหลัง)
พระยาวิสูตร	อย่างไร คุณหลวงมนู
หลวงมนู	ขอบอกตามากขอรับ จนเกิดเหตุใหญ่แล้วแก่เจิง ได้รู้สึกตัวว่าเที่ยวเริง ใจแกก เป็นนักรบนั้นเอง แต่ก่อนนี้แกเป็นคนเห็นแก่ตัวมาก ทั้งเป็นคนหัวดื้อ ด้วย
หลวงมณี	ผนเข้าใจว่าแกเสียเพราะชูนเบง
หลวงมนู	จริง อ้ายคนนั้นเป็นผู้รายที่เข้าสิงคุณพระภิรมย์
/ใช้คำน้อยกินความมากทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น/	
พระยาวิสูตร	เราควรจะขอบใจผู้บังคับการทหารข้าศึก ที่จับมันเขวนคอเสีย
หลวงมนู	ขอรับ สาแก่ใจ มันบุ่งยาก ผนไม่ไว้ใจนานานแล้ว
หลวงมณี	คนชนิดนี้ไว้ใจยากอยู่หน่อย มันพลิกแพลงเปลี่ยนชาติของมันได้ง่าย นัก เข้าพวกไทยเป็นไทยท เข้าพวกฝ่ายโน้นก็เป็นໄປอีกอย่างหนึ่งที่เดียว ถ้าเมื่อจะเป็นอะไรก็เป็นเสียอย่างหนึ่งก่ออยังชั่ว เมื่อยากจะเป็นเจ้าก็ เป็นไป นี่ไม่แน่ว่าเป็นอะไร เป็นค้างคาวอย่างไรอญี่ คนยาก
/ให้ข้อสังเกตเพื่อร่วงชาไทยปนจีน และใช้ความเปรียบเทียบช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น/	
พระยาวิสูตร	ฉันเสียใจเรื่องนายสวายจริง ๆ
หลวงมนู	เด็กคนนั้นมันชั่วนานานแล้ว ผนเตือนพระภิรมย์มาหลายหนแล้ว แกไม่เชื่อผนเอง
หลวงมณี	ผนหวังใจว่าคงจะเดยมุดหัวมุหายสูญไปที่เดียว

หลวงเรืองฤทธิ์	(หลวงเรืองฤทธิ์เข้ามาจากการทางหลัง ตรงไปที่พระยาวิสูตร)
	ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 29 ให้มาเรียนว่า ให้ใต้เท้าจัดเสื้อป่าเป็น กองขัดตาทัพระหว่างบ้านคุวัดถึงบ้านปากบึง และให้จัดการลาดตระเวน สืบข่าวข้าศึกต่อไปให้รู้ว่าถอยไปตั้งอยู่แห่งใดกรมทหารราบที่ 29 จะ ไปสมทบกองพลแล้วจะส่งคำสั่งเขียนมาทีหลัง
พระยาวิสูตร	ดีแล้ว ฉันจะจัดการตามคำสั่ง (หลวงเรืองฤทธิ์คำนับแล้วออกไป) ต้อง นอนกลางแจ้งกันอีกละ (ต่างคนต่างลูกขื่นเตรียมตัว)
	(พระภิรมย์เด่งเสือป่า เข้ามาทางซ้ายแม่ແยื້ມເອົາໄຮກັນນາຍສວັສດີກີດາມ เข้ามา)
สวัสดิ์	อย่าลืมนนะขอรับ สันติศักดิ์ กับ ปลายเท้าพายจากกันประมาณ 45 องศา เอกอนุ่ม ข้าจำได้แล้ว (ทำวันทายาหัดด็อกคำนับพระยาวิสูตร)
พระภิรมย์	พอดีที่เดียว กองกำลังจะยกไปป้อมยุ่งเดียวที่นี่
พระยาวิสูตร	ไปรบอีกหรือขอรับ
พระภิรมย์	เปล่า ไปวางแผนด่าน ถ้าคุณแม่นช่วยอุดหนุนส่งเสบียงบ้างจะขอบใจมาก ได้สิเจ้ากะ จะไปส่งที่ไหน
พระยาวิสูตร	แล้วผมจะให้คุณมาบอก ผมเองก็ยังไม่แน่จะต้องไปตรวจท้องที่ ติดฉันจะรีบไปเตรียมข้าของไว้ (ออกไปทางซ้าย)
แม้ม	คุณหลวงมนู ผมมองพระภิรมย์ໄວົກັນຄຸນນະ ขอรับ ຄຸນພຣະໄປກັນພມ (พาพระภิรมย์ออกไปทางหลัง)
สวัสดิ์	ได้เท้าขอรับ ผมขอໄປເປັນຄົນຮັບໃຫ້ໄດ້เท้าອືກໄດ້ໃໝ່ขอรับ
พระยาวิสูตร	ได้สิพ่อสวัสดิ์ ฉันยินดี ເພຣະແກຄລ່ອງກວ່າຜູ້ໃຫຍ່ໜ້າຍຄົນ ດີฉັນອອກອິຈາພ່ອສວັສດີ ເສີ່ໃຈທີ່ເປັນຜູ້ຫຼົງ
อຸໄຮ	ເວລາສຶກສາງຄຽມຜູ້ຫຼົງກັນຜູ້ຫຼົງກີ່ຕ້ອງແສດງຄວາມກໍາລຳກັນຄົນລະອຍ່າງ ຜູ້ຫຼົງ ກໍາລຳໄປຮັບໃປຕາຍ ຜູ້ຫຼົງກໍາລຳໄມ່ກໍາໄຫ້ເປັນທີ່ລໍາບາກແກ່ຜົວຫຼືອຜູ້ຮັກໄກວ່າກໍາໄຫ້ ໃຫ້ຜູ້ທີ່ຮັກນີ້ແກ່ໃຈໄປຮັບ (คำนับ) ສວັສດີໄປດ້ວຍກັນເລວະ (ออกไปทางหลังกับสวัสดิ์)
พระยาวิสูตร	ແມ່ອຸໄຮ (ຈົນມືອອຸໄຮ) พໍາລັງທີ່ ດ້ວຍເຮົາທີ່ກໍາໄດ້ກັບມາເຫັນຫຼັກັນອືກ ດ້ວຍເຮົາທີ່ກໍາໄດ້ແລ້ວແຕ່ນັ້ນແຂລະໜ່ວຍກັບມາເຫັນຫຼັກັນອືກ ຊັນໄມ້ຕ້ອງວິດຖ ໃນສ່ວນຫລຸ່ອນ ລາທີ່ ຂອໃຫຍ່ສນາຍ (ກອດກັນນິ່ງອູ້ຄຽວໜີ້ແລ້ວຫລວງມົງອືກທາງหลัง)
หลวงມณี	

(อุไผบุญคุ้มที่หน้าต่าง พิงกรอบหน้าต่าง เสียงคำสั่งข้างนอกเตรียมเดิน
แล้วอีกครู่หนึ่งนึงนับจากหน้าเดิน ทันใดนั้นได้ยินเสียงเสือป่าร้องลำฟรั่งรำท้า
บทอย่างที่ใช้แสดงตำนาน คือ “อันพวกราชวนกันสามมิภักดี จรรกร่วม
ชาติศาสนา ยอมตายไม่เสียดายชีวิตรักษาอิสรภาพไทย สามان
สามัคคีให้ดีอยู่ จะสู้ศึกศัตรุทั้งหลายได้ ควรจะทะนงใจ เป็นไทยจน
สิ้นเดินฟ้า” คนตรีบเรลงสรรเสริญเสือป่า)

ปิดม่าน

/บทบรรยายตอนจบช่วยเร้าอารมณ์คนดู คนอ่านให้เกิดความคึกคักและเกิดความรู้สึกตื่นเนื่อง
ว่ากิจกรรมของเสือป่ายังคงดำเนินต่อไป นั้นย่อมหมายความว่า คนไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุก
ฐานะ ย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติอยู่ต่อไป มิใช่จะจบลงเมื่อฉุลชะรูบ//

คำตามท้ายเรื่องหัวใจนักชน

เพื่อให้นักศึกษาอ่านบทหลักเรียน “อ่านเป็น” จึงการฝึกตนเองตอบคำตามต่อไปนี้

- (1) แก่นเรื่องของบทหลักเรื่องนี้คืออะไร
- (2) มีข้อคิดเห็นประการใดอีกบ้างที่ปรากฏอยู่ในเรื่องนอกเหนือจากที่ผู้สอนยกตัวอย่างไว้ใน การอธิบายเรื่องข้อคิดเห็น
- (3) ท่านชอบวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชใช้ในการสอนอย่างไร และข้อคิดเห็นแก่ผู้อ่านหรือไม่ อย่างไร
- (4) ใครคือผู้มีหัวใจเป็นนักชน เพราะเหตุใด
- (5) งสรุปลักษณะตัวละครต่อไปนี้
นายสวิง นายสาวย นายสวัสดิ์ อุไร นายชุ่นเบง และผู้บังคับการทหารศัครุ
- (6) ท่านเห็นว่าลักษณะของตัวละครทั้ง ๖ ดังกล่าวในข้อ ๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงไว้ในบทหลักเรียนอย่างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
- (7) ท่านคิดว่ารายาศพที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงให้ไว้ในบทหลักเรียนมีผลช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ และชานชึ้งต่อเนื้อหาความคิดในบทหลักมากขึ้นหรือไม่
- (8) ท่านมีความคิดว่าละครเรื่องนี้เข้าแบบการโฆษณาชวนเชื่อหรือไม่ เพราะเหตุใด
- (9) งรวมรวมถ้อยคำที่ปรากฏในบทหลักที่เปลกหูท่าน แล้วเปลี่ยนเป็นถ้อยคำสำนวนอย่างที่ใช้กันอย่างในปัจจุบัน
- (10) ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทหลักการทำให้ท่านเห็นภาพสังคมในสมัยรัชกาลที่ ๖ ชัดเจนหรือไม่ เช่นประการใดบ้าง
- (11) ท่านมีความรู้สึกประการใดบ้างเมื่ออ่านบทหลักเรื่องนี้
- (12) ท่านเห็นว่าเหมาะสมหรือไม่ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเจ้าอยู่หัวทรงตั้งชื่อบทหลักเรื่องนี้ว่า “หัวใจนักชน” เพราะเหตุใด หากไม่เห็นด้วยน่าจะตั้งว่าอย่างไรจึงจะเหมาะสมตามความเห็นของท่าน
- (13) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่วรรณคดีสโโนสารยกย่องบทหลักเรื่องนี้ให้เป็นยอดของบทหลักพุดร้อยแก้ว เพราะเหตุใด

เมื่อนักศึกษารู้จักการพิจารณาส่วนประกอบของทักษะและประเมินค่าได้แล้วก็สามารถพิจารณาพระราชบัญญัติทักษะเรื่องใด ๆ และประเภทใด ๆ ได้ถูกต้องด้วยตนเอง แต่ต้องคำนึงถึงแนวทางที่ถูกต้องว่าหากจะพิจารณาเฉพาะพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระบรมราชชนนีพันธุ์ที่ทรงพระราชบัญญัติไว้ในประเทศไทย ให้เป็นบทกฎหมายทั้งสิ้น 21 เรื่อง ซึ่งหากพิจารณาทั้งหมดแล้วจะเห็นแนวพระราชดำริ พระราชวิหารณ์ และพระราชอัธยาศัยได้แจ่มชัด

9. บททดสอบร้อยเก้าที่ทรงพระราชบัญญัติจินตนาการของพระองค์

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชบัญญัติทดสอบร้อยเก้าภาษาไทยจากจินตนาการของพระองค์ไว้ถึง 21 เรื่อง อันเป็นผลทำให้ผู้ศึกษาสามารถทราบแนวพระราชดำริ พระราชวิหารณ์ และพระราชอัธยาศัยของพระองค์ได้จากการวิเคราะห์บททดสอบทั้ง 21 เรื่องนั้น อันได้แก่

1. กดแตก	2. แก้แค้น	3. ข่มสมกับหน้ายา
4. ความดีมีไซย	5. จัดการรับเสด็จ	6. “เจ้าขา, สารวัด!”
7. หมายอำนาจ	8. น้อย อินทเสน	9. บ่วงมาร
10. ผู้ร้ายแพลง	11. โพงพาง	12. ฟอกไม่ขาว
13. นาตามะ	14. ไม่โกรธ	15. เสียสละ
16. หนังเสือ	17. หมายน้ำบ่อน้ำ	18. หมืนประมาทศาล
19. หัวใจนกรบ	20. หาโลห์	21. เห็นแก่ถูก

(เฉพาะเรื่องไม่โกรธมีลักษณะแตกต่างจากบททดสอบอื่น ๆ เพราะไม่ได้ทรงพระราชบัญญัติในลักษณะของบททดสอบที่มีบทเจรจาอย่างสมบูรณ์ แต่ทรงพระราชบัญญัติเฉพาะเค้าโครงเรื่องแบ่งเป็นคลากนีบทเจราประกอบบ้าง บางตอนทรงยกเพียงตัวอย่างให้ตัวละครแต่งบทเจราเอง)

เพื่อให้นักศึกษารู้จักบททดสอบดังกล่าวทั้ง 21 เรื่องพอเป็นพื้นฐานเมื่อพิจารณาการวิเคราะห์ตามหัวข้อต่าง ๆ จึงขออภัยในความไม่ถูกต้องของข้อความที่ปรากฏในบททดสอบที่ยกเว้นเรื่องหัวใจนกรบ ซึ่งนักศึกษามีโอกาสอ่านตัวบทครอบครองอย่างสมบูรณ์ในตอนต้นแล้ว

กล Dek

พระนามแฝง

ศรีอุษยา

ปีที่ทรงพระราชนิพนธ์

ทรงพระราชนิพนธ์เสริจเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2462

ความยาว

4 องก

เรื่องย่อ

ตารางสานักพระราชวิสูตรพานิชรักใคร่อยู่กับหลวงสิทธิ์สุภาร แต่เมื่อราชการส่งหลวงสิทธิ์สุภารไปศึกษาที่ญี่ปุ่น ตารางก็ถูกบังคับให้เด่งงานกับหลวงวิสาลวัฒนากร เพาะพระวิสูตรฯ พอยังในฐานะการเงินของหลวงวิสาลฯ ตารางไม่มีความสุข เพราะหลวงวิสาลฯ เป็นคนเข้าซื้อมีทั้งภรรยาเก็บ และยังติดต่อกับผู้หญิงอื่นๆ อีกหลายคน ผู้หญิงที่หลวงวิสาลฯ พอยามาก คือนางสาวพิมพา ศุภานัน น้องสาวของหลวงสิทธิ์สุภาร หลวงวิสาลฯ จึงอยาจจะหาเหตุหายกับตาราง และได้ปรึกษากับหลวงประดิษฐ์ประชาธิกรณ์ เมื่อตารางไม่สามารถจะทนอยู่กับหลวงวิสาลฯ อีกต่อไปได้จึงขอให้หลวงสิทธิ์ฯ พาไปอยู่กับตน แต่พระเทพราชเสวี เห็นว่าการกระทำเช่นนี้ไม่ถูกต้อง เพราะตารางยังไม่ได้หย่าขาดจากหลวงวิสาลฯ จึงให้ตารางไปพักอยู่กับนางเกตติ์ มิตรจิต ป้าของพระเทพฯ ก่อน เมื่อหลวงวิสาลฯ ผิดหวังจากการที่จะจับว่าตารางมีความสัมพันธ์ด้านซุ้มสาวกับหลวงสิทธิ์ฯ เพื่อจะได้หย่าขาดกับตารางโดยไม่ต้องฟ้องร้อง หลวงวิสาลฯ จึงฟ้องพระเทพฯ ในฐานะที่เป็นซุ้มกับตารางแทน แต่ศาลยกฟ้อง เพราะคำให้การของนางเกตติ์ฟังได้ว่า จำเลยไม่มีโอกาสที่จะเป็นซุ้มกันได้ เมื่อตารางกับหลวงวิสาลฯ หย่ากันแล้ว ตารางได้ไปพักอยู่กับบุนประภาศกิจการผู้เป็นน้าก่อนการแต่งงานกับหลวงสิทธิ์ฯ และหลวงวิสาลฯ ต้องผิดหวังจากการขอพิมพาแต่งงาน เพราะพิมพารักอยู่กับพระเทพราชเสวี

แก้แค้น

พระนามแฝง

ศรีอุษยา

ปีที่ทรงพระราชนิพนธ์

ทรงพระราชนิพนธ์เสริจเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2457

ความยาว

1 ชุด

เรื่องย่อ

เมื่อพระประเสริฐไม่ตรึกลับจากไปรับราชการต่างประเทศ จึงทราบว่าพระวิเศษลัญญาชี ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทและเป็นผู้ที่พระประเสริฐฯ ได้ฝากให้ช่วยดูแลแม่สายหยุดคนรักของพระประเสริฐฯ นั้น ได้แต่งงานกับแม่สายหยุดแล้ว พระประเสริฐฯ จึงคิดแก้แค้น โดยไปหาพระ-

วิเศษฯ และบังคับให้พระวิเศษฯ เลือกรับประทานยาเม็ดหนึ่งจากยาสองเม็ด ซึ่งเป็นยาพิษ เม็ดหนึ่ง ขณะที่พระประเสริฐฯ จะกลับจากบ้านพระวิเศษฯ นั้น พระประเสริฐฯ ได้ยินเสียง แม่สายหยุดคุ้ดค่าคนใช้อ่าย่ออะ พระประเสริฐฯ จึงดีใจที่ตนมิได้หันไปกราบเช่นนี้มาเป็น ภรรยา และได้บอกความจริงให้พระวิเศษฯ ทราบว่าฯที่บอกว่าเป็นยาพิษนั้น คือเป็นธรรมชาติ และเป็นที่พระประเสริฐฯ นำมาญี่พระวิเศษฯ นั้น ที่แท้ก็อตะเกียงจุดบุหรี่ ซึ่งพระประเสริฐฯ ชื่อ นาฝากพระวิเศษฯ และพระประเสริฐฯ ได้ขอโทษที่แต่แรกตนได้ตั้งใจที่จะทำให้พระวิเศษฯ ตกใจ เพื่อเป็นการลงโทษตนที่ต้องได้รับความเจ็บใจ

ขนมสมกับน้ำยา

ลครพุดสมัยใหม่องก์เดียว

พระนามแฝง ศรีอยุธยา

ความยาว 1 องก์

เรื่องย่อ

หลวงวิชิตอัศคร เป็นชาวบ้านนักมีกรรมรายเป็นนางละคร หลวงวิชิตฯ กลัวภัยมาก จนเป็นที่เยาะเยี้ยในหมู่เพื่อนฝูง หลวงวิชิตฯ อายากให้ภัยราเลิกอาชีพการแสดงแต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ นายจันมีชื่อ ห้มแพ雷เห็นตัวอย่างการอัญกินแบบคู่ของหลวงวิชิตฯ แล้ว ก็ประภากับหลวงกิริมย์ถูกดีว่า นี่คือสาเหตุที่ทำให้ตนไม่อยากมีครอบครัว หลวงกิริมย์ฯ จึงปวดร้าวนะภัยที่อยู่ในล้อคำ เพราะแม่สร้อยตกอยู่ในที่เสียเบรียบน่องขาได้พลาดท่ายอมเสียตัวแก่ หลวงกิริมย์ฯ ก่อนการสูญเสียและแต่งงานตามประเพณี เพื่อไข้แม่สร้อยได้ยินจึงโกรธและทำให้ หลวงกิริมย์ฯ เจ็บใจ โดยบอกว่าเคยรักใคร่กับชายผู้หนึ่งจนมีลูกแล้วหนึ่งคน เมื่อหลวงกิริมย์ฯ บังคับให้บอกชื่อ แม่สร้อยไม่ยอมและชูว่าจะออกจากบ้านไป หลวงกิริมย์ฯ ขอร้องให้แม่สร้อย อัญต่อไป แม่สร้อยฯ จึงขอให้หลวงกิริมย์ฯ สัญญาว่าจะไม่คุยอวดเพื่อนฝูงอีก ทั้งสองจึง ตกลงกันได้ เพราะยังมีความรักตอกันอยู่ และแม่สร้อยฯ ได้ปิดเผยในตอนท้ายว่า ชู้ที่หล่อน ได้กับก่อนแต่งงานจนมีลูกด้วยกันนั้น คือ หลวงกิริมย์ถูกดีนั่นเอง

หมายเหตุ

นอกจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงระบุว่าเป็น “ลครพุดสมัยใหม่องก์เดียว” ยังทรงมีหมายเหตุไว้ว่า

“ลครพุดเรื่องนี้เดงขึ้นโดยความนุ่งหมายให้จุน่ากระดาษ “ดุสิตสมิตร” มากกว่าอย่างอื่น, เพราะฉันนั้นผู้เด่งไม่รับประกันว่าจะออกโรงสนุกได้ แต่ถ้าผู้ใดประณานะเล่นผู้เด่งก็ไม่ขัดขวางเป็นแค่ขอบอกกล่าวไว้ว่า ถ้าผู้ดูเขาว่าไม่สนุกจะกีผู้เด่งไม่ขอรับผิดชอบด้วยเป็นอันขาด”

ดังนั้นบทละครเรื่องนี้จึงมีข้อสังเกตในด้านที่แตกต่างกับบทละครเรื่องอื่นในรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. ลักษณะตัวละคร พระบาทสมเด็จพระบรมภูมิเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบรรยายลักษณะตัวละครอย่างละเอียด เช่น ผิวคล้ำ ตาพอง น่องทุ่ม ร่างเล็ก ผิวขาว รูปงาม และยังมีภาพเขียนประกอบ อาจจะเป็นพระว่าเมื่อทรงตั้งพระทัยจะแต่งขึ้นเพื่อให้อ่าน ก็ทรงเกรงว่าผู้อ่านจะไม่ได้ภาพเท่าที่จะช่วยจากการแสดง จึงทรงบรรยายให้ละเอียดจนผู้อ่านจะพอเห็นภาพจนน่องໄດ້ หรืออาจจะเป็นพระว่าทรงตั้งพระทัยจะให้อ่าน ไม่ได้ตั้งพระทัยจะให้แสดงละครจึงทรงบรรยายอย่างละเอียดได้ เพราะถ้าจะทรงบรรยายอย่างละเอียดกำหนดลักษณะตัวลงไปอาจจะทำให้หาตัวละครได้ไม่ตรงกับลักษณะที่ทรงบรรยายไว้ทุกข้อก็ได้

2. มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอนอย่างละเอียดอาจจะเพราะเป็นเรื่องที่ทรงตั้งพระทัยจะให้ลงหนังสือ.

ความดีมีไซย

พระนามแฝง	พระบรมราชูปถัมภ์
ความยาว	3 ชุด
เรื่องย่อ	

ความลับเรื่องหนึ่งรั่วไหลไปจากโรงเรียนราชส夙ก ว่าที่นายหมวดตรีจารุณได้ส่งสัญญาณสวัสดิ์ นักเรียนนายร้อยผู้หนึ่ง โดยมีเหตุผลว่า นายสวัสดิ์คงจะนำไปป้องกันพระพิพิธพัฒนากรบินดากองแม่สายหยุดคนรักของนายสวัสดิ์ และเมื่อนักเรียนนายร้อยไปซ้อมรบที่เมืองหัสตินบุรี ปรากฏว่าได้มีคนร้ายลอบเข้ามาสืบราชการลับในคืนวันหนึ่ง ทั้งยังได้ยิงนายทหารผู้หนึ่งบาดเจ็บคนร้ายหนีรอดไปได้ เมื่อพลเสือป่าที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นยืนยันว่าคนร้ายแต่งชุดนักเรียนนายร้อย จึงมีการเรียกตรวจจำนวนนักเรียนนายร้อย ปรากฏว่าขาดนายสวัสดิ์ไปคนเดียว ครั้นเมื่อนายสวัสดิ์กลับมาและถูกสอบสวนก็กลับปิดบังข้อความบางตอนไว้ ชวนให้น่าสงสัยยิ่งขึ้น แต่ในที่สุดแม่สายหยุด ซึ่งอยู่ในครอบครัวของพระพิพิธฯ ซึ่งนายกองเอกพระยากำแหงรัตน์ ผู้บัญชาการกองเสนาธิการของพระองค์เชิญไปยังค่ายซ้อมรบด้วยได้มาหาพระยากำแหงฯ และได้เปิดเผยสาเหตุ

ที่นายสวัสดิ์ไม่ได้อยู่ในค่ายเพราะระหงเวลานั้นนายสวัสดิ์ได้ไปพายเรือเล่นกับคนอีกห้อง
หลวงกำจัดทุรชน ปลดกรรมแผนกสอดแนม กรมกองตะเวณ และคำรำวงภูธรได้สืบจับคนร้ายได้
ปรากฏว่าคือนายجونแฟรงก์ผู้เคยเป็นนักเรียนนายร้อย แต่มีความผิดโคนไถ่อกไป นายสวัสดิ์
จึงพัฒนาพิทิน

หมายเหตุ

ผลกระทบเรื่องนี้ได้แต่งขึ้นให้นักเรียนนายร้อยชั้นมัธยมเล่นเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน
ร.ศ. 127 เป็นครั้งแรกในการทดลองใช้ยาเดลิมพล ที่ได้รับพระราชทานใหม่ในงานรัฐมังคลาภิเศก

จัดการรับเสด็จ

ปีที่ทรงพระราชนิพนธ์

ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ พ.ศ. 2456

ความยาว

1 ชุด

เรื่องย่อ

พระยาศรีบูรีรมย์ ผู้ว่าราชการเมืองศรีภูมิได้รับโทรศัพท์จากปากน้ำโพ ว่าเจ้านาย
พระองค์ท่านนี้ซึ่งเสด็จไปทรงสวนก็จะเสด็จมาประทับที่เมืองศรีภูมิด้วย พระยาศรีบูรีรมย์จึง
เตรียมการรับเสด็จอย่างเต็มที่ เพราะคิดว่าวนอุกอาจจะเป็นเจ้านายแล้ว ยังเป็นผู้ที่เพิ่งเสด็จกลับ
จากญี่ปุ่นกลับคืน แต่เมื่อกลับถึงเป็นว่า พระยาศรีบูรีรมย์เตรียมการเก้อ เพราะผู้ส่งโทรศัพท์
คือ นายชั้นน้องกรรยาเก่าของพระยาศรีฯ ที่ต้องการจะแก้แค้นแทนพี่สาวคนที่ถูกพระยาศรีฯ
ทิ้งไป เมื่อวันที่ 1 มกราคม แต่จะทำอะไรนายชั้นไม่ได้ เพราะโทรศัพท์นั้นไม่ได้
ลงชื่อผู้ส่ง แต่พระยาศรีฯ เข้าใจเอาร่องไว้ว่าผู้ส่งคงเป็นเทศาฯ หรือปลัดเทศาฯ และถ้าเรื่อง
ขัดการรับเสด็จเก้อนี้แพร่หลายไปผู้ที่จะได้รับความอับอายหนักก็คือพระยาศรีฯ นั่นเอง

“เจ้าช้า, สารวัด!”

พระนามผู้ส่ง ศรีอุบลฯ

ความยาว 1 ชุด

เรื่องย่อ

นายร้อยตรีเจริญ วัฒนานนท์ จะแต่งงานกับนางสาวสังวน พลโยธิน นุตринายพันโท
พระพิทักษ์ยุทธวินัย ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตน พระพิทักษ์ฯ เป็นนายทหารที่คร่ำครวบ
วินัยมาก ถ้าทหารผู้ใดแต่งพลเรือนจะต้องถูกขัง 3 วัน นางสาวสังวนอยากเห็นนายร้อยตรีเจริญ

แต่่งชุดผลเรือนบ้าน พอดีกับได้โอกาสที่พระพิทักษ์ฯ ติดราชการต้องกลับบ้านค้า นางสาวสังวน จึงนัดให้นายร้อยตรีเจริญแต่งพลเรือนมาหา นายร้อยตรีเจริญต้องใช้วิธีเลือดอดเพื่อไม่ให้สารวัดเห็นและชี้ร้ายพระพิทักษ์ฯ กลับบ้านก่อนกำหนด เพราะการประชุมเลื่อนไปเป็นวันอื่น นายร้อยตรีเจริญจึงต้องแสร้งทำเป็นไข้ กลุ่มผ้าเพื่อพระพิทักษ์ฯ จะได้ไม่เห็นเครื่องแต่งกาย ระหว่างนั้น นางสาวสังวน นางสาวณุณล กีช่วยกันจัดหาเครื่องแต่งกายทหารของพระพิทักษ์ฯ มาให้แต่ง แต่มีไม่ครบ ขาดหมวดและรองเท้า จึงต้องให้เอื้อ ทหารรับใช้ไปเอาจากโรงอาหาร และต้องทำอุบายน้ำที่หัวศีรษะ ซึ่งพระพิทักษ์ฯ จับได้ แต่เมื่อสารวัดเข้ามาสืบสวนถ้ามีนายร้อยตรีเจริญ เพราะนายสินเอกสารเก้าได้แจ้งว่าเป็นผู้ที่แต่งพลเรือน พระพิทักษ์ฯ ก็ได้ช่วยเหลือแก้สัญสารวัด

หมายเหตุ

ในบทละครระบุไว้ว่า “ลครพุดชุดเดียวอย่างตลาด สำหรับทหารเล่น”

หมายอ้าง

พระนามแฝง ศรีอุษยา
ความยาว 1 องก์
เรื่องย่อ

บุคคลคนหนึ่งรวมกันเป็น “คณะกุชาติคօโรเนียน” เพราะไม่พอใจในการปกครองของคณะเสนาบดี และการเอารัดเอาเบริบของพวกเกรย์ที่มีเสียงข้างมากในรัฐสภา ทั้งยังมีพวกวิริยะจะแทรกแซงอีกด้วย “คณะกุชาติคօโรเนียน” จึงได้จัดประชุมลับขึ้น ณ สถานที่แห่งหนึ่ง ในกรุงศรีฯ นครหลวงแห่งประเทศไทยคօโรเนียน เพื่อพิจารณาว่าในการที่จะคิดทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น จะตั้งรูปขึ้นใหม่เป็นรัฐบาลหรือจะคงเป็นราชอาชิปไตยอยู่ตามเดิม สมเด็จพระเจ้าวิคเตอร์ ราชาแห่งคօโรเนียนปลอมพระองค์เป็นนายพันโทคาสะเรจิส เข้าร่วมประชุมด้วย พระองค์ได้มีโอกาสชี้ให้เห็นถึงสภาพที่ควรร้ายในการปกครองว่า เป็นพระชนกกลุ่มได้และพวกเสนาบดี กีกำลังจะปลดพระเจ้าวิคเตอร์ เพราะพระองค์กีดขวางการทำงานของเสนาบดีสัมมาร์โโค สมานชิก กันหนึ่งของ “คณะกุชาติคօโรเนียน” เป็นไส้ศึกจากพวกวิริยะที่บีบบังคับจะยิงมัสติลิยอนกรรมการ กันหนึ่ง เมื่อเป็นที่เปิดเผยแล้วว่าตนคือใคร แต่พระเจ้าวิคเตอร์ป้องกันไว้ทั้งพระองค์ยังช่วยเหลือ “คณะกุชาติฯ” เมื่อรัฐบาลส่งทหารมาจับกุน “คณะกุชาติฯ” จึงตกลงที่จะเป็นกำลังให้พระเจ้าวิคเตอร์ปราบปรามบรรดาทุรชนต่อไป

น้อย อินทเสน

พระนามแฝง พระบรมกษेत्र
ความยาว 3 ชุด
เรื่องย่อ

หลวงราชกัตติจารัญต้องการเด่งงานกับแม่น้ำໄลຍ ถูกสาวหลวงเวสวิสูและเม่นกิเสรย์¹ จึงขอให้พระสนาณบริกรช่วยเหลือในการติดต่อ แต่ไม่สำเร็จ เพราะหลวงเวสา และเม่นลิยังไม่พอใจ เม่นลิกูมิใจในความเป็นผู้อู้ในตระกูลสูงของตนจึงต้องการที่จะมีลูกเบยเป็นเจ้า หลวงราชกัตติจารัญจึงคบคิดกับพระสนาณบริกรให้ น้อย อินทเสน เสนมีนของพระสนาณบริกรปลอม เป็นเจ้าราชบุตรเชียงราย เลี้ยวพาไปติดต่อ กับกรอบครัวหลวงเวสาฯ จนวักไครกันแม่น้ำໄลຍ หลวงเวสวิสูและเม่นลิพอใจมากที่จะได้ลูกเบยเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ เมื่อหลวงราชกัตติจารัญ ทราบแน่ว่าตนหมดหวังในตัวแม่น้ำໄลຍแล้ว จึงเปิดเผยว่าเจ้าราชบุตรนั้น คือ เสนมีนของพระสนาณบริกร หวังจะให้หลวงเวสวิสูและภรรยาต้องผิดหวังและอันอาบ น้อย อินทเสน ถูกหลวงเวสาฯ ขับไล่ออกจากบ้าน พอดีพระยารามฤทธิ์ไกรข้าหลวงประจำสำนักเชียงรายมาถึง และบอกความจริงว่า น้อย อินทเสน คือเจ้าราชบุตร พระสนาณบริกรจึงโกลว่าตนแสร้งผูกเรื่องเพื่อ ลองใจหลวงเวสาฯ และภรรยา เมื่อหลวงเวสาฯ และเม่นลิพอควบความจริงก็รับยกแม่น้ำໄลຍ ให้เจ้าราชบุตรเชียงราย

หมายเหตุ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์คำนำของบทละคร
พุดภาษาอังกฤษ เรื่อง The Earl of Claverhouse ซึ่งพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์
โดยใช้พระนามแฝงว่า SRI AYUDHYA

Note. This play was originally written in Siamese and has been produced on several different occasions under the title of "Noy Indasen," and the present English version has been prepared by the author himself.

บ่วงมาร

พระนามแฝง ศรีอุฐยา
ปีที่ทรงพระราชนิพนธ์ ทรงพระราชนิพนธ์เสร็จวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2548
ความยาว 4 ชุด

¹เรื่องบ่วงมารนี้ในชั้นแรกพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ชื่อเรื่องว่า เหลือเก้า ดังที่ปรากฏตามคันฉีบบันพระราชนัดดา ต่อมาภายหลังจึงทรงเปลี่ยนชื่อเรื่องเป็นบ่วงมาร

เรื่องย่อ

พระพิมลงดีเป็นพ่อแม่บุตรคนหนึ่งชื่อ สังวาลย์ พระพิมลงฯ รับแม่สลับมาเลี้ยงดูในฐานะภรรยา ทั้ง ๆ ที่แม่สลับเคยมีสามีมาแล้วหลายคน แต่ไม่เคยอยู่กับได้ได้นานทั้งยังได้ชื่อว่า เป็น “กาเกี๊ยมัยใหม่” แต่พระพิมลงฯ มีความเชื่อว่าถ้าผู้หญิงได้เป็นภรรยาคนเดียวของผู้ชาย คนใดคนหนึ่ง และได้รับความรักใจรุ่นตอนให้ถูกต้องแล้วจะไม่ประพฤติดนให้เสียหาย สังวาลย์ได้รู้ข้อและชอบพอกับนายร้อยเอกหลวงยุทธชาชิต ผู้ซึ่งเป็นสามีเก่าของแม่สลับ ซึ่งได้เลิกร้างกันเพราะแม่สลับหนีตามชู้ไป แต่แม่สลับกลับบอกพระพิมลงฯ ว่าตนหนีไป เพราะไม่สามารถจะทนอยู่กับหลวงยังฯ ได้ พระพิมลงฯ จึงรังเกียจหลวงยังฯ ต่อมาแม่สลับประพฤตินอกใจพระพิมลงฯ ลอบดิดต่อ กับนายเปรมน จนถึงกับนัดหมายจะหนีตามกันไป หลวงยังฯ ทราบข่าวจึงมาขัดขวางเพื่อป้องกันเกียรติศักดิ์ของพระพิมลงฯ แต่แม่สลับกลับใส่ร้ายว่าหลวงยังฯ มาเกียยวพาราศีตัน พระพิมลงฯ จึงไล่หลวงยังฯ ออกจากบ้าน และในคืนนั้นเองแม่สลับได้หนีตามนายเปรมนไป และเขียนจดหมายสารภาพความจริงทั้งหมด พระพิมลงฯ จึงรู้สึกด้วย และเข้าใจหลวงยุทธชาชิต จึงเดินใจที่จะให้แต่งงานกับสังวาลย์

ผู้ร้ายแพลง

พระนามแฝง ศรีอุฐยา
ความยาว 1 องก.
เรื่องย่อ

พระยาอารักษ์ราชกรเป็นคนสุรุ่ยสุร่ายและติดการพนันมีหนี้เดินมาก ได้ขอให้พระยาพิชัยรัตน์สวีช่วยเรื่องการทุลเกล้าฯ ถวายหนังสือขอรับพระราชทานความช่วยเหลือ พระยาพิชัยรัตน์ฯ รับปากจะช่วยเท่าที่อยู่ในขอนข่ายอำนาจหน้าที่ของท่าน และได้นอกใจพระยาอารักษ์ฯ ทราบว่าท่านไม่พอใจกับการที่พระยาอารักษ์ฯ จะให้แม่สำราญน้องพระราชภรรยาอารักษ์ฯ มาติดต่องกับท่าน พระยาอารักษ์ฯ หมดหนทางจึงคิดอุนาญยกยอดเงินหลวง โดยทำเป็นผู้ร้ายขึ้นบ้านในวันที่นัดพระยาพิชัยรัตน์ฯ ซึ่งได้ผลิ出すวนพระวิเชียรโดยดุมนาด้วย พระยาพิชัยรัตน์ฯ และพระวิเชียรฯ ได้พบพิรุษเรื่องทรงริบหน้าต่าง ยานบ่อในอาหาร และจากคำน้อกเล่าของพระยาอารักษ์ฯ และป้องคนรับใช้จึงทำให้สอบสวนได้ว่าใครคือผู้ร้ายรายนี้

โพงพาง

พระนามแฝง

ปีที่ทรงพระราชนิพนธ์

ศรีอุชยา

ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2458 ลงพิมพ์ในหนังสือ
สมุดตราประจามเดือนพฤษภาคม เล่มที่ 17 พ.ศ. 2459

ความยาว

1 องก์

เรื่องยา

นายพลเรือโท พระยาสมุทร โยธิน ผู้บังคับการเรือรบหลวงพระนเรศวร ได้เชิญพระวิสูตร พานิชไปร่วมรับประทานเลี้ยงบนเรือรบ พระวิสูตรฯ ต้องการความลับของกองทัพเรือ ได้พยายามเลียบเคียงตามจากพระยาสมุทร แต่ก็ไม่ได้ผล ภายหลังพระวิสูตรฯ จึงได้เจรจา กับนายเรือเอกหลวงเชี่ยวชาติหารือว่าจะหากหนึ่งสินที่บิดามารดาของหลวงเชี่ยวฯ ถือไว้ ถ้าหลวงเชี่ยวฯ จะให้กุญแจไขลิ้นชักโดยที่ได้เก็บเอกสารที่พระวิสูตรฯ ต้องการ แต่หลวงเชี่ยวฯ ไม่ตกลงและได้ต่อสู้กับพระยาสมุทรฯ เข้ามาห้าม พระวิสูตรฯ จึงใส่ความหลวงเชี่ยวฯ ว่าหลวงเชี่ยวฯ กิติร้ายต่อพระยาสมุทรฯ โดยการลองพบปะกับคุณหญิงสมุทรฯ แต่สายหยุดนิรริพระยาสมุทรฯ ได้ชี้แจงว่า หลวงเชี่ยวฯ พ้อใจในตัวเอง และได้ติดต่อกับคุณหญิงสมุทรฯ เพื่อขอให้ช่วยเหลือ นายบุรนุล มีนาภูล ได้จัดลิ้นชักโดยเอกสารของพระยาสมุทรฯ และขโมยเอกสารซ่อนไว้ในกระเบื้องและชวนพระวิสูตรฯ หนีจากเรือ แต่ทหารายมาขวางไว้จึงต่อสู้กับ เมื่อถูกขัดขวางจนไปถึงเวลาที่ระเบิดเวลาจะทำงาน พระวิสูตรฯ กลัวตายจึงบอกแก่พระยาสมุทรฯ และพระยาสมุทรฯ ก็บอกกับพระวิสูตรฯ ว่า ท่านก็ทราบเรื่องที่พระวิสูตรฯ กับพวกคิดการร้ายแล้ว การที่ท่านได้เปิดโอกาสให้กับพระวิสูตรฯ กับพวกก็เหมือนการทำให้ไฟไหม้ป่าเข้าลดดเพื่อเป็นการจับให้ได้แน่นอนในตอนท้ายพระยาสมุทรฯ ได้ยกสายหยุดให้กับหลวงเชี่ยวฯ

ฟอกไม่ขาว

ความยาว

1 องก์

เรื่องย่อ

นางจารัส ภรรยาหลวงพรพานิชกรรมกำลังประสบปัญหาทางการเงินเนื่องจากถูกเจ้าหนี้เร่งรัด นางจารัสไม่กล้าบอกหลวงพรฯ เพราะหนี้สินต่างๆ เกิดในระหว่างที่นางจารัสยังเป็นสาว หนีบิดามารดาอยู่กับนายบุญส่ง และเมื่อถูกนายบุญส่งทอดทิ้ง นางจารัสก็มีสามีอีกหลายคน นางจารัสจึงเกรงว่าหลวงพรฯ จะรังเกียจเมื่อรู้ความเป็นมาของนาง เมื่อนายบุญส่งสามีคนแรก

ทราบว่า นางจารัสกำลังเดือดร้อนก็อาสาช่วยเหลือชาระหนีให้ แต่นางจารัสไม่ตกลง เพราะไม่ต้องการจะพึงชายใจนอกจากหลวงพรฯ ในระหว่างที่นายบุญส่งติดต่อกับนางจารัสเรื่องการชาระหนีเอง หลวงพรฯ เข้าใจผิดว่าความประพฤติของนางจารัสนั้นไม่สามารถจะฟอกให้ขาวได้ จึงขับไล่นางจารัสออกจากบ้าน นายบุญส่งรับจะเลี้ยงดูเพื่อแก้ความผิดที่เคยทอดทิ้ง แต่นางจารัสไม่ตกลง เพราะความรักที่มีต่อหลวงพรฯ และได้กระทำสัตย์ปฏิญาณไว้ว่าจะไม่ขอพึงชายใจนอกจากหลวงพรฯ แล้วนางจารัสจึงแก่ปั้นหาด้วยการกินยาตาย

หมายเหตุ ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหน้าแรกว่า “แต่งใหม่ เป็นเรื่องซึ่งอาจจะมีได้สักคราวหนึ่ง”

ມາດມະ

ความยาว เรื่องย่อ

นายสน เป็นเศรษฐีที่ตระหนึ่นถึงเห็นiyapoใจแต่จะสะสมทรัพย์และใช้จ่ายให้น้อยที่สุด ขณะนั้นประชาชนทั้งหลายกำลังบริจากทรัพย์เพื่อสร้างเรือรบไว้ป้องกันประเทศ แต่นายสนไม่บริจากด้วยซ้ำยังใช้นามแฝงว่า “ทุ่นดำ” เผื่อนจดหมายไปลงหนังสือพิมพ์แสดงความเห็นคัดค้าน วันหนึ่งก่อนจะหลับ นายสนได้อ่านหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษรายเดือนฉบับหนึ่งแล้วรำพึงว่า อย่างจะเป็นอย่างพากมหิดลหรือมีมหาดุมมาเป็นพากดู เพื่อจะได้ทำทุกอย่างได้ตามใจชอบ เมื่อนายสนหลับไปได้ครู่หนึ่ง มหาดุมก็มาปรากฏตนด้วยเห็นว่านายสนไม่ประพฤติดนอยู่ใน ทำงานของกองธรรม มหาดุมจึงเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จะชักจูงนายสนให้ประพฤติตามทางที่ถูก ที่ควร มหาดุมได้ทำการตรามานายสนให้กลับความคิดเห็นแก่ตัวต่าง ๆ แต่นายสนก็ยังไม่เลิก ความคิดเห็นแก่ตัน จนในที่สุด มหาดุมบันดาลให้มีข้าศึกมาติดเมืองพระะ ไม่มีการป้องกันทาง น้ำ นายสนจึงรู้สึกตัวว่าเป็นผลเมืองเลว จึงกลับใจและเข้าเรียนรายในการสร้างเรือรบ เมื่อนายดุม เห็นนายสนเป็นผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนแล้วก็หายวับไป นายสน ผวาตื่นขึ้น พอดีกับเกิดไฟไหม้ใกล้ ๆ บ้าน นายสนได้ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้อครอง ทั้งยังได้ เป็นผู้ออกทุนให้ นายเรือง คunu ไทย ที่คิดทำเครื่องจักรสำหรับขันข้าวในโรงสี และได้บริจากเงินสร้าง เรือรบให้แก่ราชนาวีสมาคมด้วย

หมายเหตุ แสดงครั้งแรกในงานเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระศรีพัชรินทราบราชนิ neckline ราชชนนีพันปีหลวง ณ วังพญาไท พ.ศ. 2458 และแสดงอีกหลายครั้งทั่วใน พระนครและต่างจังหวัด เพื่อเก็บเงินสมบททุนสร้างเรือรบหลวง

ไม้โกรธ

ความยาว 4 ชุด

เรื่องย่อ

เมื่อทิตย์เพชร (ทิตเพชร) พบกับแม่สายลูกสาวห่มน้ำยาคีรีเขต์เศรษฐีบ้านเข้าดินที่วัดใหญ่ บ้านเข้าดินเมืองงานก่อพระราชาย ทิตย์เพชรก็นิกรักแม่สายจึงเดินตามไป จนกระทั่งแม่สายทะเลกับเจ้าของร้านขายของเพราะต่อของไม่ตกลงราคากันและเจ้าของร้านได้ตอบนางเจ่นบ่าวแม่สาย ทิตย์เพชรจึงเข้าช่วยจับตัวเจ้าของร้านให้เดินต่ำร่วงมาพาคัวจำเลยไป เมื่อห่มน้ำยาทราบเรื่องก็ขอนใบทิตย์เพชรและชวนให้ไปเยี่ยมที่บ้านบัง ก่อนจากกันแม่สายได้แสดงให้เห็นว่ามีความพอดใจในตัวทิตย์เพชร เมื่อทิตย์เพชรไปทابานทามเรื่องแม่สาย ห่มน้ำยาได้เสนอเงื่อนไขว่าถ้าให้จะมาเป็นลูกเบยดองมาให้ใช้สอยเปล่า ๆ 1 เดือน เพื่อจะได้มีโอกาสสังเกตดูนิสัยใจคอให้เห็นชัดเจนว่าสมควรจะรับเป็นลูกเบยหรือไม่ และในระหว่างที่อยู่ด้วยกันนั้นถึงห่มน้ำยาจะใช้อ่ายไรหรือทำอย่างไรต้องไม่โกรธทั้งสิ้น ถ้าภายในเวลา 1 เดือนนั้นโกรธก็ต้องยอมเป็นข้าให้ใช้ต่อไปจนกว่าจะหักค่าตัวหมด หรือมีคนนั้นเกิดต้องเสียค่าได้ราก 5 ชั่ง ด้วยวิธีนี้ทำให้ห่มน้ำยาเมื่อบ่าวรับใช้หลาบคนโดยไม่ต้องเสียค่าจ้างเพราะห่มน้ำยามีวิธีกลั้นแกลงต่าง ๆ จนไม่มีใครที่จะไม่โกรธภายในเวลา 1 เดือนนั้นได้ แต่ทิตย์เพชรก็ตกลงยอมทำตามทุกประการ จึงทำสัญญากันโดยทิตย์เพชรขอเพิ่มข้อตกลงว่า ภายในเวลานี้เองเดือนที่ทิตย์เพชรมารับใช้อยู่นั้นถ้าห่มน้ำยาโกรธทิตย์เพชรหนึ่นห่ายจะยอมยกแม่สายให้เป็นภรรยาทิตย์เพชร ทั้งจะยอมเสียค่าทำขวัญให้แก่ทิตย์เพชร เป็นเงิน 400 บาท

ตลอดเวลาที่ทิตย์เพชรออยู่รับใช้ห่มน้ำยานั้นทิตย์เพชรถูกห่มน้ำยาออกอุบายนกลั้นแกลงนานาประการเดททิพย์เพชรก็แก่ลำได้ทุกครั้งซึ่งห่มน้ำยาถ้าต้องบ่นใจไม่โกรธทิตย์เพชร จนในที่สุดห่มน้ำยาไม่สามารถจะอคใจไม่ให้โกรธทิตย์เพชรได้เพราะเมื่อหลวงเมืองพ่อของทิตย์เพชรจัดงานโภนจุกจูก ทิตย์เพชรได้เออบชวนแม่สายมาบ้านตน และเมื่อห่มน้ำยามาทิตย์เพชรก็อวดว่าแม่สายตามตนมาแล้ว ห่มน้ำยาโน้มโหมากจึงต้องเป็นฝ่ายแพ้ทิตย์เพชรและต้องทำตามสัญญาอยอมยกแม่สายให้แก่ทิตย์เพชร

ເສີມສລະ

พระนามແພັນ ຕໍ່ອຸບຸນຍາ
ຄວາມຍາວ 4 ອົກ
ເຮືອງຍ່ອ

นายพันโทพระยารามพลภัทร์ ผู้บังคับการกรมทหารบกранที่ 22 รักนงนากา้ว วรวิสัย
บุตรีพระยาวิเศษวรวิสัย แต่พระยารามฯ เกรงว่าตนอายุมากกว่านางสาวศรีถึง 19 ปี และ
ต่อมายังได้ทราบว่า นายร้อยโทเทพ เทพไชย ผู้ได้บังคับบัญชาของพระยารามฯ ที่รักนงนากา้ว
พระยารามฯ จึงคิดว่านางสาวศรีน่าจะรักคนหนุ่มมากกว่าคนแก่ และเมื่อว่าพระยารามฯ จะ
ทราบว่า พระยาวิเศษวรวิสัย มีความดีก่อนนายร้อยโทเทพก็เป็นได้ พระยารามฯ กลับคิดไปว่าอาจเนื่องจากการที่ตนมีฐานะดีกว่านายร้อยโทเทพก็เป็นได้ พระยารามฯ รู้สึก
ตะжิดตะหงงใจที่จะเป็นคู่แข่งแห่งผู้หลิ่งกับนายทหารผู้น้อยได้บังคับบัญชาตน จึงเปิดโอกาสให้
นายร้อยโทเทพอย่างเต็มที่ และเดินใจที่จะเป็นผู้เสียสละ เพื่อให้ผู้ที่ตนรักมีความสุข พระยารามฯ
ได้ให้นายร้อยโทเทพขออภัยสถาคร์เจ็ดหมื่นบาท เพื่อไปถอนจำนำที่ดินและตึกแควร ทำให้นางกุหลาบ
สุนทรภราณ์ หลิ่งหม้ายพี่สาวนายร้อยโทเทพเข้าใจผิดคิดว่าพระยารามฯ ทำไปด้วยความรักตน
เมื่อนายร้อยโทเทพหมดหนี้สินแล้ว จึงขอความรักนงนากา้ว แต่นางสาวศรีปฏิเสธ ต่อมานายทหาร
กรมทหารบกранที่ 22 ไปราชการสงเคราะห์ พระยารามฯ ถูกกระสุนปืนบาดเจ็บ จึงได้ทำพินัยกรรม
ยกทรัพย์สมบัติทั้งหมดให้แก่นางสาวศรี เพื่อเป็นพยานแห่งความรัก และยกเลิกหนี้สินของ
นายร้อยโทเทพเพื่อเป็นพยานแห่งไม่ตรี นายร้อยโทเทพจึงได้ทราบว่าพระยารามฯ ที่รักนงนากา้ว
และด้วยความสำนึกรักในบุญคุณของพระยารามฯ นายร้อยโทเทพจึงได้จัดการช่วยเหลือให้นางสาวศรี
ผู้ซึ่งเสียใจ เพราะเข้าใจผิดว่า พระยารามฯ ไม่ได้รักตนและหนี้ไปสมัครเป็นนางพญาลา โดย
ใช้ชื่อว่านางสาวเล็ก ใจงาม ได้มีโอกาสพยานาลพระยารามฯ พระยารามฯ จึงได้มีโอกาสปรับ
ความเข้าใจกับนางสาวศรีและตกลงที่จะแต่งงานกัน ทั้งพระยารามฯ ยังได้รับพระกรุณาโปรด-
เกล้าฯ ให้เป็นโยชินแห่งร ama chibdi ได้เลื่อนยศเป็นนายพันเอกเลื่อนตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการ
กองพลที่ 12 เป็นบำเหน็จในการที่พระยารามฯ ได้เสียสละความสุขส่วนตัวและเลือดเนื้อ
ตลอดจนชีวิตเป็นราชพลี นอกเหนือจากความสมรักอันเป็นบำเหน็จจากการเสียสละผู้ที่ตนรัก
ให้แก่มิตร

หนังสือ

พระนามแฝง ศรีอุษยา
ความยาว 3 องก์
เรื่องย่อ

เมื่อสุกัญญาผู้เป็นบุตรของพระยาวิเศษคีรีพิชัยทรงกรรมเริ่มสนใจกับนายประเสริฐ ศุภวงศ์เพื่อนของนายสุน พชัยบุรี พี่ชายของสุกัญญาในบิดามารดาของสุกัญญาไม่พอใจ เพราะนายประเสริฐเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงไม่ดีในด้านที่เกี่ยวกับผู้หญิง พอดีกับพระศุภสาส์นโภกิตซึ่งเป็นผู้ที่ชอบพอกับครอบครัวของสุกัญญาเกิดชอบพอรักใคร่กับสุกัญญา พระยาวิเศษฯ และคุณหญิงเห็นว่าเหมาะสมกันก็พอใจและจัดให้แต่งงานโดยเร็ว แต่นายประเสริฐก็ยังไม่เลิกการติดต่อกับสุกัญญา ประกอบกับพระศุภสาส์นฯ เป็นคนรักงานจึงไม่ได้มีเวลาให้ภรรยา และสุกัญญาที่มีความคิดคล้ายตามสมัยนิยมว่าหญิงที่มีสามีแล้วมีเพื่อนชายมาก ๆ เป็นของโก้ ทั้งสองคนจึงติดต่อกันอยู่เสมอ พระยาวิเศษฯ จึงออกอุบายพาครอบครัวไปเยี่ยมน้ำตกที่ตำบลหัวขุนพา จังหวัดชัยบุรีและชวนพระศุภสาส์นฯ กับสุกัญญาไปด้วย โดยพระยาวิเศษฯ มีความหวังว่าเมื่อสามีภรรยาได้อยู่ด้วยกันจะหมดที่พระศุภสาส์นฯ ไม่ต้องเป็นห่วงการงานแล้วคงจะเป็นผลดีต่อชีวิตครอบครัวของสุกัญญา แต่ในระหว่างที่ไปพักผ่อนที่ชัยบุรีนั้นนายประเสริฐได้ตามไปด้วยและต้องการที่จะยิงเสือเพื่อนำหนังเสือมาให้สุกัญญาตัดเสื้อตามสมัยนิยมที่ยุโรปในขณะนั้น เมื่นายพลโทพระยาศักดิ์วรวงศ์ สุน พชัยบุรี เดินทางกลับไปแล้วก็พบเสือที่ถูกยิงตาย แม่เสือได้ตามรอยเสือดองลูกเสือที่ถูกคนรับใช้ของสุนอุ้มน้ำตกถึงบ้าน พระยาศักดิ์วรวงศ์ฯ เห็นอันตรายที่จะต่อสู้กับเสือเมื่อมีอาวุธน้อยพระศุภสาส์นฯ จึงรับอาสาไปขอกำลังตำรวจภูธรมาช่วยปราบเสือ แต่พระศุภสาส์นฯ ไปพบเสือที่โรงรถจึงต้องต่อสู้กับเสือด้วยความเล่นเดียวที่นำติดตัวไป ปรากฏว่าเสือตายและพระศุภสาส์นฯ ได้รับบาดเจ็บ เมื่อสุกัญญาได้เห็นเหตุการณ์ที่พิสูจน์น้ำใจของพระศุภสาส์นฯ และนายประเสริฐเช่นนี้จึงคัดสินใจเลิกติดต่อกับนายประเสริฐโดยเด็ดขาด

หมายนำบ่อหน้า

พระนามแฝง ศรีอุษยา
ความยาว 4 องก์
เรื่องย่อ

หลวงภักดีดำรงศักดิ์เคยเป็นนายอำเภอหสตินบุรีและเป็นที่ถูกใจของพระยาประดิษฐ์ราชการเมื่อได้พับกันขลمامที่พระยาประดิษฐ์ฯ ไปตรวจราชการ หลวงภักดีฯ จึงขยัมารับราชการกับพระยาประดิษฐ์ฯ หลวงภักดีฯ เป็นคนทะเบียนอยากก้าวหน้าในราชการ และเสริมฐานะของตนให้มั่นคงจึงปักปิดว่าตนมีครอบครัวแล้ว และแสดงความประสงค์ที่จะแต่งงานกับ มาดี สุทธะสิริ หลานสาวของพระยาประดิษฐ์ฯ เพราะหลวงภักดีฯ ทราบว่า มาดี มีมรดกมากและพินัยกรรมยังระบุว่าให้พระยาประดิษฐ์ฯ มีอำนาจที่จะห้ามมาดีแต่งงานกับผู้หนึ่งผู้ใดที่พระยาประดิษฐ์ฯ เห็นไม่สมควร หลวงภักดีฯ ทnungว่าทั้งพระยาประดิษฐ์ฯ และคุณหญิง กีชอนพอดุนคงจะสนับสนุน แต่มาลีรักใคร่ชอบพอยู่กับนายร้อยเอกแก้ว กุสุมรัตน์ ทั้งยังทราบในเวลาต่อมาว่าหลวงภักดีฯ มีครอบครัวแล้วตอนปฏิเสธ หลวงภักดีฯ จึงคบคิดกับพระวิเชียร-วนิชผู้ซึ่งหวังพึงหลวงภักดีฯ เพราะได้ล่อให้หลวงภักดีฯ เป็นผู้้าประกันในการเชื่อเครื่องเพชรจากร้านมาขาย พระวิเชียรฯ จึงให้ส่วนนางนำร่องของตนแอบอ้างเป็นภรรยาของนายร้อยเอกแก้ว ไปแสดงตัวต่อนามี แต่หลวงประจงจัดอักษรได้พิสูจน์ว่าเป็นอุนาญของหลวงภักดีฯ และพระวิเชียรฯ มาลีจึงตกลงแต่งงานกับนายร้อยเอกแก้วโดยไม่มีข้อคาดหมายใดๆ พระวิเชียรฯ ถูกจับในข้อหาฉ้อโกง หลวงภักดีฯ ในฐานะนายประกันจึงต้องเดือดร้อนด้วย

หมินประมาทศาล

พระนามแฝง ศรีอุษยา
ความยาว 1 องก์
เรื่องย่อ

หลวงพิทักษ์ธรรมนูญกิจเป็นผู้พิพากษา มีคนรับใช้ชื่อสิน ซึ่งแอบหนีไปเล่นการพนันในตอนกลางคืน และภรรยาหลวงพิทักษ์ฯ ไปเยี่ยมมารดา ขโมยชื่อบัว ผู้รีบยกตนเองว่า “หลวงราชกิจมือกาว” ได้ลอบเข้ามาในบ้านของหลวงพิทักษ์ฯ ขณะที่นายบัวกำลังเดินเที่ยวกันตามห้องเพอญและเก้าอี้ล้มทำให้หลวงพิทักษ์ฯ ตกก่อนที่นายบัวจะเก็บของมีค่าออกໄไปได้ขับหลวงพิทักษ์ฯ มัดติดกับเก้าอี้และเอาผ้าผูกปากไว้ ทั้งยังปรีบเทียนให้หลวงพิทักษ์ฯ รู้สึกถึงสภาพการเป็นจำเลย เพื่อจะได้เห็นใจผู้ที่ติดกุก

หาดใหญ่

บทประเรื่องนี้ผู้เขียนพับฉบับพิมพ์ 3 ฉบับ คือ
ฉบับที่ 1 พิมพ์ครั้งแรก แต่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์
ฉบับที่ 2 พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458 และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เจ้าอยู่หัว ทรง
ระบุในคำนำว่าเป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 และมีเนื้อเรื่องต่างจากฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1
ฉบับที่ 3 พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458 แต่ไม่ทราบระบุครั้งที่พิมพ์และมีเนื้อเรื่องต่างกับฉบับที่ 2
นอกจากจะมีเนื้อเรื่องต่างกันแล้ว ฉบับพิมพ์ทั้ง 3 ฉบับ ยังมีข้อแตกต่างในด้านจำนวน
ภาษา บทสนทนากล่าว ความหมายวรรณคดี คำนำหน้าชื่อ ชื่อและบรรดาศักดิ์ของตัวละครบางตัว
รวมทั้งบทบาทของตัวละครบางตัว พระนามแห่งที่ทรงใช้ก็ไม่ตรงกัน

ฉบับที่ 1

พระนามแห่ง พระบรมราชโองการ

ความยาว 4 ชุด

เรื่องย่อ

บุนไพรช ฯ มาเดือนแม่สำอางให้ประพฤติดนให้ถูกต้อง แต่แม่สำอางไม่เชื่อฟัง หลวง-
ประกาศฯ ได้นำขอร้องให้แม่สำอางตัดความสัมพันธ์กับบุนจันง ฯ เพื่อความสุขของครอบครัว
บุนจันง ฯ และนาขอให้รับจำนำสวน แต่แม่สำอางไม่ตกลง บุนจันง ฯ มหาแม่สำอาง ขอ
เลิกข้อสาบานที่ว่าจะไม่ทิ้งชีวิตกัน เพราะบุนจันง ฯ นึกถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน
ที่ได้ไปสู่ขอและแต่งงานกันแม่เฉลา และขอให้แม่สำอางกลับความประพฤติใหม่ ในระหว่างที่
เจรจาภักดิ์บุนจันง หลวงประกาศ ฯ พาแม่เฉลา แม่เฉลาให้บุนจันง ฯ เลือกระหว่างตนกับแม่สำอาง
บุนจันง ฯ เลือกแม่เฉลา แม่สำอางโกรธลำเลิกเรื่องการสู่ขอแม่เฉลาและเรื่องเงินทอง จึงเกิด
ทะเลาะกัน เมื่อหลวงประกาศ ฯ บุนจันง ฯ และแม่เฉลาลากลับไปแล้ว ทนายเจ้าคุณ ฯ มีดา
นายประเสริฐได้นำหนังสือขึ้นไล่แม่สำอางและเอาเครื่องประดับที่แม่สำอางได้รับในฐานะภรรยา
ของนายประเสริฐคืน แม่สำอางเสียใจอาละวาด บุนไพรช ฯ ห้ามปรามก็ไม่ฟัง และยังไล่บุนไพรช ฯ
ออกจากบ้าน เมื่อแม่สำอางอยู่คนเดียว ก็จมน้ำแล้วอาละวาดต่อไปจนอ่อนเพลียหมดแรง

ฉบับที่ 2

พระนามแฝง ศรีอุษยา
ทรงระบุไว้ว่าเป็นผู้พูดเรื่องและเรียนเรียง
ความยาว 3 ชุด
เรื่องย่อ

บุนไพรัชพิทยาจารย์ได้นำความนานอกกับแม่สำอางและบุนจันงจำแนกอัตถ์ ว่ามีผู้สังสัยในความสนใจที่ส่วนมากของบุนจันงฯ และแม่สำอาง เพราะแม่สำอางเป็นแม่หน้ายุกติด และบุนจันงฯ ก็ไปมาหาสู่อยู่เสมอ ทั้งสองจึง Wittig กันแล้ว แต่บุนไพรัชฯ ผู้ซึ่งพอใจแม่สำอางเหมือนกัน ได้แนะนำให้บุนจันงฯ แต่งงานเพื่อจะให้หญิงผู้จะมาเป็นภรรยาของบุนจันงฯ นั้น เป็นโอล์ฟ กันข้อกรหานินทาให้ แม่สำอางจึงแนะนำให้บุนจันงฯ รู้จักกันแม่เดลฯ จนตกลงแต่งงานกัน ในวันแต่งงานแม่เดลฯ รู้ความจริงจากนางเมิน ว่าที่บุนจันงฯ แต่งงานกับตนนั้น เป็นการหาโอล์ฟิงโกรธ เมื่อส่งตัวแล้วแม่เดลฯ ได้ขอให้บุนจันงฯ สัญญาว่าจะเลิกติดต่อกันแม่สำอาง แต่บุนจันงฯ ไม่ตกลง เพราะได้สาบานกันแม่สำอางไว้ แม่เดลฯ จึงหนีออกจากบ้านกับแม่เดลฯ โดยไปพักอยู่บ้านแม่นาฎ และนายทิวผู้เป็นญาติ และเพื่อจะหนีให้พ้นจากการติดตาม แม่นาฎจึงจะพาแม่เดลฯ และแม่เดลินไปส่งในวัง แต่ยังไม่ทันจะได้ไป บุนจันงฯ ก็ตามมา ยายผึ้งคนเฝ้าสะพานท่าเรือจ้าง และนายทิวได้ทำอุบายนกีดกันบุนจันงฯ แต่บุนจันงฯ ก็ยังเขียนยันจะเข้าคืนในกระห่อมยายผึ้ง ชั่งบุนจันงฯ เชื่อว่าแม่เดลากองซ่อนอยู่ในนั้น ยายผึ้งจึงร้องเรียกตำรวจ แต่เมื่อตำรวจจะจับตัวบุนจันงฯ ไป แม่เดลฯ ได้ออกมาแสดงตัว และเมื่อบุนจันงฯ สารภาพผิด และให้สัญญาว่าจะเลิกติดต่อกันแม่สำอาง ยกให้แม่เดลฯ เป็นภรรยาแทนที่จะเป็นโอล์ฟ แม่เดลฯ ก็หายโกรธ และกลับไปอยู่กินกับบุนจันงฯ

ฉบับที่ 3

พระนามแฝง ศรีอุษยา
ความยาว 4 องก์
เรื่องย่อ

หลวงไพรัชฯ ได้มหาแม่สำอาง และขอร้องว่าการที่แม่สำอางโกรธแม่เดลฯ ที่เอามา แม่สำอางไปประจันว่าเป็นเมียบุนจันงฯ และแม่สำอางได้ให้บุนจันงฯ มาขอโทษที่บ้านนั้นเป็นการไม่สมควร ถ้าเจ้าคุณฯ บิดาของอดีตสามีแม่สำอางทราบจะโกรธได้ แต่แม่สำอางไม่ยอมที่จะ

จดหมายไปบอกรเลิกบุนจันง ๆ ในให้ไปที่บ้าน หลวงประภากษา ฯ บิดาของบุนจันง ฯ ขอร้องให้แม่สำอางตัดทางเสียไม่ให้บุนจันงฯ มาหาแม่สำอางบ่อย ๆ เพื่อชีวิตครอบครัวของบุนจันงฯ และหลวงประภากษา ฯ ได้ขอจำนำสวนด้วย แต่แม่สำอางไม่ขึ้นยอมทั้ง 2 เรื่อง เมื่อหลวงประภากษา ฯ ไปแล้ว บุนจันงฯ มาหาแม่สำอาง แม่สำอางได้ขอโทษบุนจันงฯ ในการที่ได้ไปทะเลาะที่บ้านบุนจันงฯ บุนจันงฯ ได้ขออ่อนสาบานที่ว่าจะไม่ทิ้งห่างกันกัน แม่สำอาง เพราะบุนจันงฯ ได้ตรึกตรองแล้วว่า การที่จะแต่งงานกันแม่เหลา และเจ้าแม่เจลามาเป็นโน่นนั้นเป็นการไม่สมควร และคนที่น่าสงสารก็คือแม่เหลา และแม่สำอางเองก็ควรจะได้กลับตัวเปลี่ยนความประพฤติเสียใหม่ ในขณะที่กำลังเจรจา กันอยู่นั้น หลวงประภากษา ฯ ได้พากแม่เหลา แม่สำอางโทรศั้งคำเลิกบุญคุณ แม่เหลา จึงบอกให้รู้ว่าตนก็รู้เรื่องที่แม่สำอางขโมยเศษของบุนจันงฯ โดยที่นางแม่นเป็นผู้บุก เมื่อหลวงประภากษา ฯ บุนจันงฯ แม่เหลาและนางแม้นกลับไปแล้ว ทนายของเจ้าคุณ ฯได้อ่านหันสือขันไล่แม่สำอางพร้อมทั้งให้คืนของแต่งกายของนายประเสริฐที่แม่สำอางได้รับในฐานะภรรยา แม่สำอางจึงหมดที่พึง หลวงไพรัช ฯ ปลอบ และขอแต่งงาน แม่สำอางจึงสารภาพผิดว่าตนเองชอบบุนจันงฯ ที่ความมีเงิน ไม่ได้รัก แต่คิดจะหลอกเอาเงินของบุนจันงฯ มาใช้จ่าย หลวงไพรัช ฯ ไม่รังเกียจ ทั้งสองจึงตกลงที่จะอยู่ด้วยกัน

หมายเหตุ

เมื่อพิจารณาบทละครเรื่องหาโอล์ฟ ทั้ง 3 ฉบับแล้ว ผู้เขียนได้เลือกฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 มาใช้ในการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่า ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นฉบับที่พระบาทสมเด็จพระมหามงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ไขใหม่ ดังปรากฏตามคำนำเรื่องหาโอล์ฟ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ว่า “ละครพุดเรื่องนี้ ตั้งแต่เมื่อแรกแต่งนางนบันนี้ สมัยและกิจการได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะคนนั้นในเมืองจะจัดการให้พิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่ 2 นี้ ข้าพเจ้าจึงรู้สึกความจำเป็นที่จะแก้ไขเป็นอันมาก และถ้าผู้ใดที่ได้เคยดู หรืออ่านเรื่องนี้มาแต่ก่อนแล้ว กจะจะแลเห็นแปลก กับของแก่หลายแห่ง แต่หวังใจว่า ตามที่แก้ไขนี้จะดีขึ้นกว่าเก่า ศรีอยุธยา”